

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітнього ступеня «Магістр»

на тему: «ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО
КАПІТАЛУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «*****» ***** РАЙОНУ *****
ОБЛАСТІ»

Виконав: студент гр. ОП - 61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва)

АНИЦОЙ М.В.

(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. ЦІЦЬКА Н.Є.

(Прізвище та ініціали)

Рецензент: *****

(Прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

д.е.н., професор Гнатишин Л.Б.

(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

« 18 » березня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА
АНІЦОЯ МИХАЙЛА ВАЛЕРІЙОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ
ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ
З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «*****» *****РАЙОНУ
***** ОБЛАСТІ»

Керівник роботи: Ціцька Н.Є., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено наказом ЛНУВМБ від «14» березня 2025 р. № 194-4

2. Строк подання студентом проекту (роботи) до «05» грудня 2025 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи) спеціальна і наукова література,
нормативно-правові акти, первинна і зведена документація, реєстри
синтетичного і аналітичного обліку, форми фінансової, статистичної та
податкової звітності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити). ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ
ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ. 1.1 Економічний зміст, функції, структура,
формування та оцінка власного капіталу. 1.2 Правове забезпечення
формування, використання та обліку власного капіталу. 1.3 Методика
дослідження. РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА. 2.1 Діяльність
досліджуваного господарства, його фінансовий стан та ефективність
застосування власного капіталу. 2.2 Обліково – практичні моменти
відображення стану та змін власного капіталу. 2.3 Власний капітал у звітності
суб'єктів господарювання. РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ
ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ. 3.1 Методичні підходи до формування ефективної
системи управління капіталом підприємства для підвищення ефективності
його використання. 3.2 Пропозиції щодо удосконалення вітчизняного обліку

власного капіталу в частині облікового забезпечення. 3.3 Гармонізація обліку власного капіталу за МСФЗ. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

5. Перелік графічного матеріалу таблиці, схеми, рисунки

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів (роботи)
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки для кваліфікаційної роботи).	18.03.25-23.05.25р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	26.05.25-21.07.25р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.25р.-07.11.25р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	10.11.25р.-05.12.25р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	08.12.2025р.

Студент

_____ Аніцой М.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ Ціцька Н.Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

УДК 657.411

100 стор. текст. частини, 25 рисунків, 19 таблиць, 49 джерел використаної літератури.

Теоретичні і методичні аспекти обліку власного капіталу у сільськогосподарському товаристві з обмеженою відповідальністю «*****» ***** району ***** області. Аніцой М.В. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку і оподаткування - Львів, ЛНУВМБ, 2025.

Мета роботи полягає в узагальненні теоретичних та практичних положень організації обліку власного капіталу на підприємстві з метою забезпечення раціонального управління власним капіталом підприємства.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні засади обліку формування, використання та оцінки власного капіталу в аграрних формуваннях.

Другий розділ висвітлює основні показники виробничо-господарської діяльності та показники ефективності використання власного капіталу, а також аналізує фінансовий стан досліджуваного господарства. Також в цьому розділі висвітлюються обліково – практичні моменти наявності та змін власного капіталу і відображення цієї інформації у формах фінансової звітності.

У третьому розділі розглянуто питання вдосконалення організаційних засад облікового процесу власного капіталу шляхом формування ефективної системи його управлінням для підвищення ефективності його використання, а також можливою гармонізацією обліку власного капіталу за МСФЗ.

АННОТАЦІЯ

Ключові слова: власний капітал, зобов'язання, активи, бухгалтерський облік, ефективність.

В даному науковому дослідженні розглянуто та узагальнено значення поняття «власний капітал» як об'єкта бухгалтерського обліку на підприємстві. Висвітлено сутність власного капіталу, його характеристику, функції, структуру, основи формування і використання, а також оцінку його окремих компонент.

Здійснено аналіз основних показників господарської діяльності, фінансового стану та показників ефективності використання власного капіталу у товаристві з обмеженою відповідальністю «*****» ***** району ***** області. Проведено оцінку дійсного стану організації обліку формування та використання власного капіталу та відображення його у формах звітності.

Запропоновано методичні підходи до формування ефективної системи управління капіталом підприємства для підвищення ефективності його використання та гармонізацію обліку власного капіталу шляхом застосування МСФЗ.

ANNOTATION

Key words: equity, liabilities, assets, accounting, efficiency.

This scientific study examines and summarizes the meaning of the concept of "equity" as an object of accounting at the enterprise. The essence of equity, its characteristics, functions, structure, bases of formation and use, as well as the assessment of its individual components are highlighted.

The analysis of the main indicators of economic activity, financial condition and indicators of efficiency of use of equity in the limited liability company "*****" of ***** district, ***** region was carried out. The actual state of the organization of accounting for the formation and use of equity and its reflection in reporting forms was assessed.

Methodological approaches to the formation of an effective capital management system of the enterprise are proposed to increase the efficiency of its use and harmonize equity accounting through the application of IFRS.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.....	10
1.1 Економічний зміст, функції, структура, формування та оцінка власного капіталу.....	10
1.2 Правове забезпечення формування, використання та обліку власного капіталу.....	21
1.3 Методика дослідження.....	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	33
2.1 Діяльність досліджуваного господарства, його фінансовий стан та ефективність застосування власного капіталу	33
2.2 Обліково – практичні моменти відображення стану та змін власного капіталу.....	49
2.3 Власний капітал у звітності суб'єктів господарювання.....	62
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ..	69
3.1 Методичні підходи до формування ефективної системи управління капіталом підприємства для підвищення ефективності його використання.....	69
3.2 Пропозиції щодо удосконалення вітчизняного обліку власного капіталу в частині облікового забезпечення	76
3.3 Гармонізація обліку власного капіталу за МСФЗ.....	84
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	96

ВСТУП

Мета будь – якого суб'єкта господарювання виробничої сфери – одержання значної суми прибутку в результаті своєї діяльності, а досягнення цієї мети можливе лише завдяки збереженню власного капіталу та його ефективному використанню. Власний капітал є одним із найважливіших компонентів, що впливає на фінансовий стан підприємства та має вирішальне значення для одержання аналітичної інформації для проведення аналізу фінансових показників. Капітал, як економічна форма, відіграє значну роль у фінансовій системі. Його складність та численні аспекти проявляються в різних підходах до інтерпретації та відображення у фінансовій звітності, на що впливають історичні фактори, ступінь розвитку ринку капіталу та потреби тих, хто отримує фінансову інформацію.

Рациональне управління капіталом є основою фінансової стабільності та успішної діяльності будь-якого підприємства. Для досягнення цього важливо мати достовірну інформацію про обсяги, структуру та особливості окремих елементів капіталу. Необхідно також враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, що зумовлюють кількісні та якісні зміни в його складі. З метою забезпечення подальшого розвитку та розширення діяльності підприємства залучають додаткові фінансові ресурси через різні джерела фінансування. Тому питання нарощення інвестованого капіталу набуває особливої актуальності для власників та інших зацікавлених сторін, адже воно відображає рівень ефективності бізнесу.

Під час оцінки діяльності підприємства власний капітал виконує подвійну роль: він спочатку характеризує ефективність економічних процесів, потім ініціює та розвиває додаткові види діяльності, забезпечує фінансову стабільність та стабільність. Його значення використовується для оцінки довгострокової життєздатності та діяльності підприємства, а також відображає ступень захисту інтереси кредиторів та інвесторів. Крім того, динаміка власного капіталу є важливим показником для тих, хто використовує фінансову звітність, оскільки вона вказує на збільшення або

зменшення потенційного фінансового зростання бізнесу. Як наслідок, власний капітал можна вважати одним з найважливіших величин, що використовуються підприємствами для оцінки своїх фінансів та показників діяльності.

Значення власного капіталу полягає в тому, що він є гарантією фінансової незалежності підприємства і базою для формування його активів. У ході підприємницької діяльності власний капітал або нарощується, або «проїдається». Лише за умови збереження власного капіталу підприємство зможе нарощувати прибутки, залучати кошти інвесторів, виходити на ринок позикового капіталу [24, с.1148].

Бухгалтерський облік є надійним джерелом економічної інформації, яка може бути використана зацікавленими сторонами для підвищення якості управлінських рішень. Використання аналітичних даних щодо наявності та використання власного капіталу може сприяти виявленню та виправленню фінансових помилок, а також визначенню ресурсів, призначених для збільшення величини власного капіталу. В результаті важливо раціоналізувати процес бухгалтерського обліку, аналізувати дані та регулювати власний капітал, що допоможе отримати точну та доречну інформацію про власні активи підприємства, про його фінансовий стан.

Мета роботи та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в узагальненні теоретико - методичних положень та удосконаленні організації обліку власного капіталу на підприємстві з метою забезпечення раціонального управління власним капіталом підприємства, створення його оптимальної величини та структури, яка б ефективно фінансувала господарську діяльність підприємства.

Досягнення поставленої мети здійснюється шляхом виконання наступних завдань:

- дослідити та узагальнити теоретичні принципи організації бухгалтерського обліку власного капіталу;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку формування, використання, документування та відображення у фінансовій звітності власного капіталу;

- провести оцінку діяльності досліджуваного господарства, його фінансового стану та ефективності використання власного капіталу;

- дослідити обліково – практичні моменти відображення стану та змін власного капіталу за допомогою документування та узагальнення даних в системі бухгалтерських рахунків;

- висвітлити власний капітал у звітності суб'єктів господарювання;

- визначити напрями вдосконалення організації обліку власного капіталу шляхом оптимізації облікової політики підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та управління власного капіталу у СГ ТОВ «*****» ***** району *****області.

Предметом дослідження є теоретичні, інституційні та методологічні основи бухгалтерського обліку та аналіз ефективності власного капіталу підприємства.

Методика дослідження. У кваліфікаційній роботі було використано такі загальнонаукові методи: спостереження, групування та порівняння власного капіталу за досліджуваний період; логічний аналіз, побудова графіків та метод виявлення причинно-наслідкових зв'язків. Особливими методами наукового дослідження були елементи методу бухгалтерського обліку.

Основою **інформаційного дослідження** є законодавчі акти, нормативно-правові акти, що регулюють бухгалтерський облік національного та міжнародного рівнів; монографії та наукові статті; книги; підручники та посібники вітчизняних авторів; матеріали наукових конференцій; статистична інформація; мережа Інтернет, а також внутрігосподарські розпорядчі документи; первинна документація; реєстри

синтетичного та аналітичного обліку; фінансова, статистична та податкова форми звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні та обґрунтуванні теоретичних положень та методологічних рекомендацій, які можуть бути використані для вдосконалення обліку, аналізу та контролю за власним капіталом підприємства.

Основні положення наукової новизни полягають:

- у практичних рекомендаціях щодо розроблення методичних підходи до формування ефективної системи управління капіталом підприємства для підвищення ефективності його використання;

- у дослідженні та висвітленні шляхів гармонізації обліку власного капіталу за МСФЗ.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони дозволяють підприємствам використовувати пропозиції висвітлені в кваліфікаційній роботі, що стосуються створення, використання та управління власним капіталом.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1 Економічний зміст, функції, структура, формування та оцінка власного капіталу

Капітал є необхідною умовою для створення та розвитку бізнесу. Підприємство, яке займається господарською діяльністю і функціонує окремо від інших, повинно мати власний капітал. Структура та динаміка власного капіталу є ключовими показниками, що визначають фінансовий стан підприємства. Проблема відображення прав власників у бухгалтерському обліку має історичні коріння, оскільки вона в значній мірі залежить від форм господарювання та організаційно-правових структур бізнесу. Теоретичні розробки, які спрямовані на розкриття сутності та змісту капіталу в цілому та його окремих складових, зокрема власного капіталу, відіграють провідну роль в удосконаленні обліку прав власників.

У сучасному глобалізованому бізнес-середовищі, що характеризується дедалі жорсткішою конкуренцією та швидкозмінним попитом споживачів, ефективне управління капіталом має вирішальне значення для суб'єктів господарювання. Капітал є основним ресурсом, необхідним для фінансування операцій, розширення бізнесу та досягнення стратегічних цілей. Для забезпечення сталого розвитку та прибутковості підприємства повинні ретельно підходити до структурування та оптимізації капіталу. Структурування капіталу включає процес розподілу різних видів капіталу в межах підприємства, таких як власний капітал, зобов'язання та оборотний капітал. Цей процес вимагає ретельного аналізу фінансових умов, визначення потреб у капіталі та оцінки ризиків, пов'язаних з різними джерелами.

Термін «капітал» походить від латинського слова «capitalis», що означає «основний» або «головний», і бере свій початок від слова «caput» - «голова». Історично це поняття асоціювалося з оцінкою багатства людини за кількістю худоби, якою вона володіла. Уперше поняття «капітал» у сучасному

розумінні використав французький економіст Анн-Робер-Жак Тюрго у 1770 році.

Однак перші спроби осмислення капіталу як економічної категорії належать ще давньогрецькому філософу Аристотелю. Він розглядав капітал як набуте в результаті господарської діяльності багатство та визначав його терміном «хремастика». Аристотель тлумачив «хремастику» як «мистецтво накопичення статків», що, на його думку, є неприродним явищем, пов'язаним із прагненням до нагромадження грошового й товарного капіталу в рабовласницьких суспільствах. Учений наголошував, що процес накопичення багатства не має меж, оскільки бажання людини примножувати свої ресурси є безперервним і може спонукати її як до збереження наявних коштів, так і до їх постійного збільшення.

Виникнення поняття «власний капітал» як об'єкта бухгалтерського обліку мало об'єктивний характер і узагальнило в собі великий досвід вчених економістів, бухгалтерів. У подальшому поняття капіталу стало предметом дослідження представників різних економічних шкіл, які трактували його з різних теоретичних позицій і підходів, відображаючи розвиток економічної думки в різні історичні епохи.

Провідну роль в удосконаленні обліку прав власників (власного капіталу) відіграють теоретичні розробки, спрямовані на розкриття сутності та змісту категорії капіталу як у цілому, так і окремих його складових, у тому числі власного капіталу [1, с. 98–99].

Більшість науковців вважає, що власний капітал визначається вартістю майна підприємства, тобто чистими активами (різницею між вартістю майна та позиковим капіталом). Він включає статутний, додатковий та резервний капітал, а також нерозподілений прибуток і цільові (спеціальні) фонди. Визначення терміна «власний капітал», яке надається різними економістами, не має значних відмінностей. Тлумачення поняття «власний капітал» у бухгалтерському обліку суттєво відрізняється від тлумачення останнього в

інших економічних науках [24, с.1146]. Саме тому, доцільно виділити превалюючі три підходи до визначення суті власного капіталу (рис.1.1)

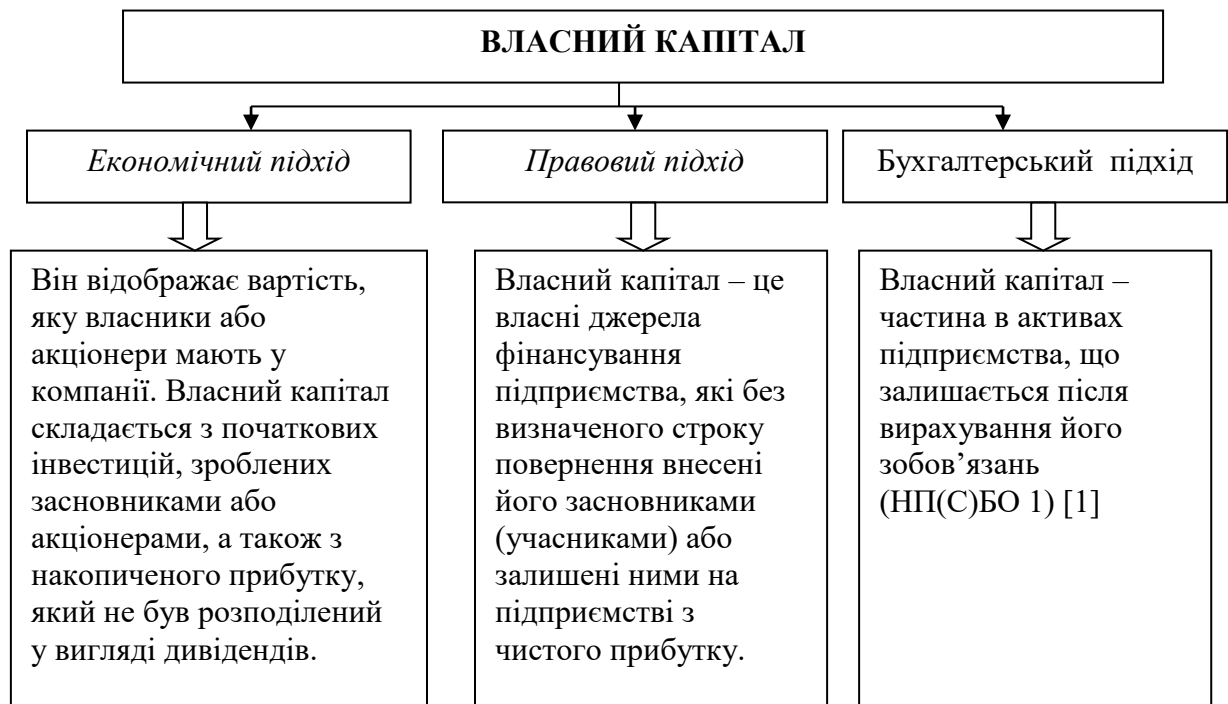

Рис. 1.1 Трактуювання сутності власного капіталу*

*Розробка автора

Основне призначення власного капіталу – формування оптимальної величини необоротних активів та певної величини оборотних активів. Існує загальновідома формула, яка стверджує, що величина власного капіталу при формуванні господарюючого об'єкта, виражається у рівності вартості майна у вигляді необоротних та оборотних активів:

$$\text{Активи} = \text{Власний Капітал}$$

Проте, в ході господарської практики суб'єкти господарювання вступають у розрахункові відносини з іншими суб'єктами господарювання, що викликає боргові зобов'язання у вигляді кредиторської (довгострокової і поточної) заборгованості, і тоді сума майна підприємства виглядає, як

$$\text{Активи} = \text{Власний Капітал} + \text{Зобов'язання}$$

Саме звідси випливає, що власний капітал визначається як різниця між вартістю майна підприємства і його кредиторською заборгованістю

Власний капітал = Активи – Зобов'язання

Власний капітал – це грошова оцінка активів компанії, яка залишається після вирахування величини зобов'язань суб'єкта господарювання, тобто загальна вартість коштів компанії, що належать компанії та використовуються для створення активів. Ці активи створюються за рахунок інвестованого в них власного капіталу та становлять чисті активи компанії. Вартість власного капіталу – це абстрактна вартість активів, яка не є ні їх поточною, ні реалізованою вартістю, а отже, не відображає поточної вартості прав власників компанії. На вартість власного капіталу суттєво впливає бухгалтерська оцінка активів та зобов'язань, що використовувалася під час створення компанії, хоча вона може збігатися із загальною ринковою вартістю акцій компанії або сумою, яку можна було б отримати від продажу чистих активів, як частинами, так і цілком [6, с. 25].

Поява поняття «власний капітал» у бухгалтерській термінології має об'єктивний характер, в основі якого лежить узагальнення багатовікової практики бухгалтерського обліку. Його історичний огляд вказує на глибокий генезис і широту підходів до трактування власного капіталу як економічної категорії [12, с. 256].

Основними характерними ознаками, що відображають роль і значення власного капіталу у виробничій діяльності підприємства є:

- власний капітал виступає основним критерієм виробничо - господарської діяльності підприємства;
- він забезпечує підприємство необхідними фінансовими ресурсами, що формують його дохідну частину;
- капітал є засобом формування добробуту власників підприємства, оскільки сприяє задоволенню їхніх економічних потреб;
- виступає ключовим показником справедливої ринкової вартості підприємства;
- зміни величини власного капіталу є важливим індикатором ефективності господарської діяльності підприємства.

Подальший пошук ефективних підходів до формування та управління власним капіталом в умовах кризового стану економіки України є важливим етапом розвитку підприємництва як на мікро-, так і на макрорівні.

Проте, як впливає із дискусій науковців, власний капітал виконує ще ряд інших функцій (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Функції та роль власного капіталу*

Функції власного капіталу	Зміст функції власного капіталу	Роль власного капіталу
<i>Первинні (базові) функції</i>		
Формувальна	Мобілізація фінансових ресурсів і створення матеріальних умов для заснування й функціонування підприємства	Акумуляування фінансових ресурсів для створення фінансової бази підприємства
Розподільна	Забезпечення участі власників у розподілі чистого прибутку та активів при ліквідації підприємства	Встановлення пропорцій розподілу чистого прибутку та активів між власниками підприємства
Управлінська	Забезпечення участі власників підприємства у прийнятті управлінських рішень	Визначення можливості власників приймати участь в управлінні підприємством
Захисна	Підтримання належної фінансової стійкості та платоспроможності підприємства	Уникнення фінансових ризиків, пов'язаних з формуванням і використанням капіталу підприємства
<i>Вторинні (похідні) функції</i>		
Гарантувальна	Підтвердження платоспроможності та фінансової стійкості для кредиторів та інвесторів	Гарантування інтересів кредиторів та інвесторів
Індикативна	Відображення ринкової вартості підприємства, його надійності та адекватності ринковій кон'юктурі	Формування ринкової вартості підприємства
Репрезентативна	Формування позитивного іміджу підприємства для кредиторів та інвесторів	Відображення інвестиційної привабливості підприємства

*Джерело [38, с.18]

Дослідження вказують на те, що власний капітал підприємства можна розділити на інвестований та накопичений. Інвестований капітал, як правило, формується на початковій стадії створення підприємства за рахунок внесків

учасників (засновників) суб'єкта господарювання. Складовими інвестованого капіталу є статутний (пайовий) капітал, додатковий капітал та неоплачений капітал. Накопичений капітал формується в процесі діяльності підприємства і об'єднує він наступні види власного капіталу – резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), капітал у дооцінках (рис.1.2). Наукові дослідження у сфері ефективності власного капіталу, дають право стверджувати, що чим більша величина накопиченого капіталу, тим вища його ефективність, тим вагоміша його частка.

.Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що формування власного капіталу не закінчується після реєстрації компанії та початку її господарської діяльності. Цей процес є безперервним, оскільки протягом усієї своєї діяльності компанія збільшує свій власний капітал шляхом реінвестування чистого прибутку або зменшує його за рахунок непокритих збитків, створює резерви відповідно до установчих документів, переоцінює активи шляхом додаткових внесків, а власники компанії також можуть створювати додатковий капітал, який вноситься після створення статутного капіталу в розмірі, що відповідає їхній частці у статутному капіталі.

Створення та належне функціонування підприємств з різними формами власності неможливе без формування власного капіталу. Форми власного капіталу формуються завдяки особистій участі власників у його створенні. Фінансова стабільність та висока конкурентоспроможність є важливими для успішного та належного функціонування організації. Це два ключові показники наявних фінансових ресурсів. Головним завданням бухгалтерського обліку пайового капіталу є підтримка системи фінансового управління у прийнятті рішень щодо її підтримки та забезпечення ефективного контролю за створенням джерел пайового капіталу.

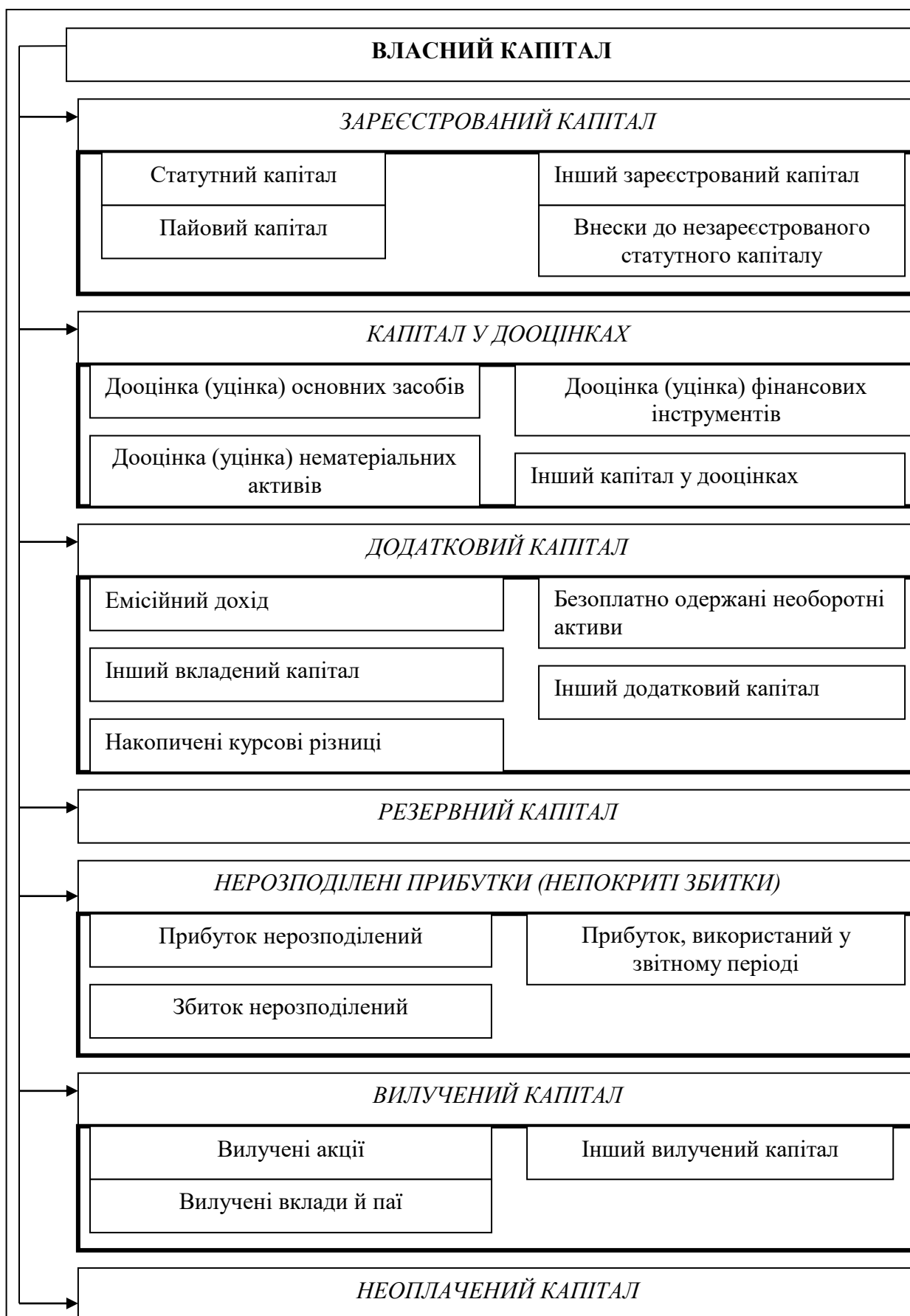

Рис. 1.2 Складові власного капіталу*
Джерело [38, с.19]

Зміни, які відбулись у формуванні основних форм фінансової звітності, мали вплив і на складові власного капіталу, які відображені на рисунку 1.3.

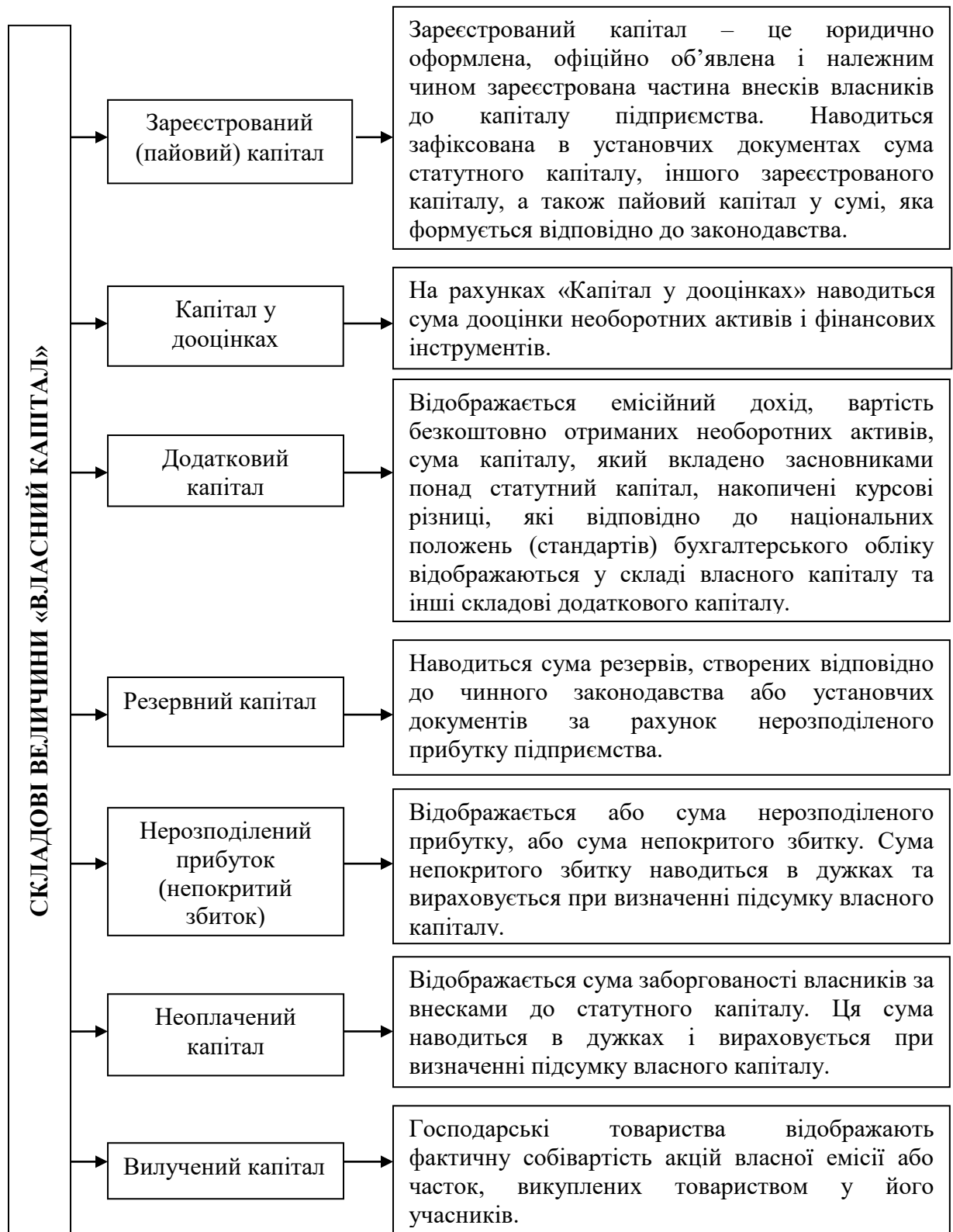

Рис.1. 3 Складові власного капіталу та їх характеристика*

*Узагальнено автором

В Україні підприємства дуже відрізняються за типом, з різноманітними бізнес-цілями та характером діяльності, різною кількістю власників капіталу, а також іншими правами та обов'язками. Тому іншими характеристиками організацій, що ведуть облік за методом пайової участі, є їх організаційно-правові форми, а також структура власності. Ці організаційно-правові форми пропонують конкретний зміст фінансових відносин у формуванні статутного капіталу, прийнятті боргових зобов'язань, розподілі та використанні прибутку [3].

Власний капітал підприємства формується за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел (рис.1.4).

Рис. 1. 4 Джерела формування власного капіталу*

*Джерело [45]

Залучення та розмір зареєстрованого капіталу здійснюється за певними процедурами залежно від організаційно-правової форми суб'єкта

господарювання. Інколи на практиці існують суворі обмеження, які у правовому колі регулюються цілим рядом нормативно – правових документів: Закон « Про господарські товариства» від 19.09.1991 №1576-XII; Закон «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI; Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII та Господарський кодекс України (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Вимоги до СК та складу засновників за організаційно-правовими формами*

Тип підприємства	Засновники (учасники)		Мінімальний розмір статутного капіталу
	Кількість		
	мінімальна	максимальна	
ТОВ	Одна юрособа або одно фізособа	100 учасників (як юрособи, так і фізособи)	відсутній
ПП		фізособи у будь-якій кількості або одна юрособа	
АТ			не обмежена

*Джерело [32]

Учасники - засновники товариства можуть вносити до статутного капіталу, як одного із видів зареєстрованого капіталу (ЗК) грошові та негрошові активи. Однак не всі активи відповідають законодавчим вимогам щодо внесення капіталу. У таблиці 1.3 відображено, якими видами майна дозволено здійснювати внески до статутного капіталу, а якими заборонено. Після внесення капіталу активи належать підприємству, і підприємство може розпоряджатися ними на власний розсуд, наприклад, продаючи, здаючи в оренду або даруючи. (ч. 1 ст. 115, ст. 319 ЦКУ).

Види внесків до власного капіталу*

Критерій	Внески до статутного капіталу	
	Дозволені (ч. 1 ст. 11 Закону «Про господарські товариства»)	Заборонені (ч. 3 ст. 13 Закону «Про господарські товариства»)
Види майна	для всіх підприємств: - кошти (зокрема в іноземній валюті); - цінні папери (акції, інвестиційні сертифікати тощо); - інше майно (нерухомість, обладнання, техніка та інші матеріальні цінності); - майнові права, що мають грошову оцінку, наприклад майнові права на об'єкти інтелектуальної власності	для ТОВ: - бюджетні кошти; - кошти отримані в кредит чи під заставу; - векселі; - майно державних (комунальних) підприємств, які відповідно до рішення закону чи ОМС не підлягає приватизації; - майно, що знаходиться в оперативному управлінні бюджетних установ
		для АТ — додатково (ч. 1 ст. 11 Закону про АТ): - боргові цінні папери (наприклад, облігації), емітентом яких є засновник; - зобов'язання з виконання для АТ робіт і надання послуг
Права щодо майна	Майно має належати учаснику на праві власності; майно повинно бути відчужуваним (немає заборони щодо його відчуження, наприклад застави, податкової застави); майно повинне мати грошову оцінку.	Майно, що є орендованим; майно, яке знаходиться в заставі; майно, грошову оцінку якого достовірно встановити неможливо. Також заборонено вносити права на земельну частку, а також земельні ділянки, що призначені для ведення особистого сільського господарства (п. 14, п. 15 Перехідних положень Земельного кодексу України)

*Джерело [32]

Первісна оцінка майна, що вноситься при формуванні власного капіталу, здійснюється учасниками самостійно, і про це фіксується у статуті. Проте, якщо до складу внесків входить державне або комунальне майно - потрібна обов'язкова незалежна оцінка і якщо один із засновників наполягає на незалежній оцінці - її слід провести або виключити цього учасника зі складу засновників.

Результати оцінки оформлюються:

- самооцінка учасників - у протоколі установчих зборів;
- незалежна оцінка - у звіті суб'єкта оціночної діяльності.

Крім того, якщо ринкова ціна може змінитися, вартість, зафіксована у статуті, залишається незмінною. Наприклад, якщо хтось вносить вартість на придбання автомобіля, навіть якщо автомобіль буде переоцінено, частка вкладника не зміниться. Особливістю товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є те, що вартість майна має бути однозначно узгоджена з усіма партнерами, і ця інформація має бути включена до рішення про створення товариства (розділ 13, частина III Закону про товариства з обмеженою відповідальністю). Однак, якщо всі партнери вже домовилися про конкретну вартість, незалежна оцінка не потрібна при створенні ТОВ.

1.2 Правове забезпечення формування, використання та обліку власного капіталу

Правова база, що регулює облік формування і використання власного капіталу, складається з чисельних загальних та спеціальних законів і нормативних актів. В останні роки в Україні було створено відповідну комплексну нормативно-правову базу для системи бухгалтерського обліку, включаючи облік власного капіталу. Розуміння та використання правової бази може сприяти прийняттю точних та обґрунтованих рішень щодо ефективного управління власним капіталом.

Надзвичайно важливе значення на формування величини і напрямків використання власного капіталу має організаційно – правова форма суб'єкта господарювання. Основи нормативно – правового регулювання в частині створення статутного капіталу мають наступні законодавчі акти: Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII [44], Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. № 514-VI [40], Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [48].

Закон України «Про акціонерні товариства» у ст. 14 трактує власний капітал (вартість чистих активів) товариства як різницю між сукупною

вартістю активів товариства та вартістю його зобов'язань перед іншими особами [40].

Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII «Про товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю» описує правову природу товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю, процес створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників. Правовий статус товариств з обмеженою або додатковою відповідальністю щодо інвестиційної, сільськогосподарської чи іншої діяльності визначається цим законом з урахуванням особливостей цієї діяльності [44]. Саме серед суттєвих змін до цього Закону важливо відзначити зміни щодо формування статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю, а також зміни його розміру. При створенні нового товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю його учасники зобов'язані створити статутний капітал протягом шести місяців з моменту державної реєстрації, крім випадків, коли статутом прямо передбачено іншу вимогу (у Законі України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19 вересня 1991 року тривалість цього періоду становила один рік).

Товариство з обмеженою відповідальністю – це підприємство, яке має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і відповідає за свої дії лише майном, що йому належить. Учасники, які сплатили всі свої внески, несуть відповідальність за ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства. Кожна окрема частина статутного капіталу господарського товариства може бути внесена грошима, облігаціями, акціями або іншими активами чи правами, що мають грошову вартість, вони називаються зобов'язаннями. Грошова вартість внеску учасника господарського товариства визначається за згодою інших учасників і, як правило, підлягає незалежній перевірці експертом-юристом, який при перевірці правильності оцінки окремих часток (паїв), що вносяться при

формуванні статутного капіталу в натуральній і нематеріальній формах користується нормами П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 30 «Біологічні активи» тощо [14].

На правовому рівні поняття «власний капітал» висвітлено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Дане положення відзначає, що власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [27]. Також це положення визначає методологічні принципи, що використовуються для створення інформації про власний капітал у балансі та розкриття цієї інформації в інших формах фінансової звітності. Правила НП(С)БО 1 застосовуються до будь-якого суб'єкта господарювання (крім банків та бюджетних установ). Це положення визначає зміст та формат Звіту про власний капітал, а також загальні вимоги до розкриття інформації щодо власного капіталу, основними складовими якого є: зареєстрований капітал, компонентою якого є статутний капітал, а також капітал у переоцінці, додатковий капітал, резервний капітал.

Сьогодні національний бізнес представлено великою кількістю малих та мікропідприємств. Основні форми їх фінансової звітності представлені у Національному стандарті бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [29]. Цей стандарт описує зміст та формат фінансового звіту малого підприємства, який складається з балансу (форма №1м) та звіту про фінансові результати (ф.№2м) та метод їх заповнення, а також фінансову інформацію та форму балансів підприємств (ф. № 1мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок її заповнення. Правил цього Національного стандарту (загального) дотримуються мікропідприємства, малі підприємства, некомерційні організації та інші організації, які мають просту систему фінансового обліку. Ці організації є репрезентативними для іноземних підприємств і не мають складної фінансової звітності щодо доходів чи витрат.

Найважливішим законотворчим актом з організації бухгалтерського обліку на підприємстві є Закон України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» [41]. Зокрема, метою бухгалтерського обліку та фінансової звітності, як це передбачено вищезазначеним законом, є надання користувачам повної, точної та неупередженої інформації щодо фінансового стану та результатів господарської діяльності з метою прийняття відповідних рішень. У зв'язку з цим важливою складовою організації обліку є облікова політика, яка являє собою сукупність принципів, методів та процедур, що застосовуються підприємствами для ведення бухгалтерського обліку, створення та подання фінансової звітності.

Податковий кодекс України регулює сферу оподаткування та адміністрування податків, визначає повний перелік податків, описує коло платників податків, їх права та обов'язки, визначає орган, відповідальний за контроль витрат, повноваження посадових осіб протягом податкового періоду, а також основні принципи, що лежать в основі вимог податкового законодавства. Саме Податковий кодекс розкриває методику нарахування та адміністрування податку на прибуток [36]. Податковим кодексом України чітко визначено ставку податку на прибуток, що безпосередньо, впливає на величину статті першого розділу пасиву балансу «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)», окреслено об'єкт і суб'єкт оподаткування, визначено склад прибутку підприємства, хто є платником податку.

План рахунків для обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, визнаний наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291, містить перелік рахунків та схем, призначених для реєстрації та узагальнення інформації про фінансово-господарську діяльність (кореспонденції рахунків) у бухгалтерському обліку [35]. З метою відображення і узагальнення даних в хронологічному порядку і за економічним змістом господарських операцій з власним капіталом, що фіксується в первинних документів бухгалтерського обліку, є введення рахунків власного капіталу. Для узагальнення даних щодо стану та руху власного капіталу підприємства, План рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій

включає окремий 4-й клас – «Власний капітал і забезпечення зобов'язань», який відображає рух складових власного капіталу. За даними цих рахунків формується Звіт про власний капітал, Звіт про фінансовий стан та Звіт про фінансові результати, тобто ті форми звітності, які відображають інформацію про стан і зміни, а також використання власного капіталу.

Складовою частиною організації бухгалтерського обліку власного капіталу є документування господарських операцій щодо його змін за допомогою первинних документів, які є незмінними у виконанні. Документи перевіряють правильність розрахунків та операцій, порівнюють дані з іншими ділянками бухгалтерського обліку та вказують на наявність розбіжностей тощо. Саме на етапі первинного обліку збирається інформація щодо господарських операцій та явищ, вона документується в первинних бухгалтерських документах, що підвищує ефективність контролю та управління діяльністю підприємства. Первинні документи, необхідні для обліку власного капіталу, формуються відповідно до загальних вимог до документації на підприємстві та Положення про документування записів у бухгалтерському обліку, яке затверджено Міністерством фінансів України 24 квітня 1995 року № 88 [37].

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433, вирішують питання розкриття інформації за складовими фінансового звіту (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал. Вони можуть використовуватися організаціями, компаніями та іншими юридичними особами різних форм власності (крім банків та бюджетних установ, які впроваджують міжнародні правила фінансової звітності) [18]. Розділ I «Загальні положення» Методичних рекомендацій № 433 передбачає, що компаніям може бути дозволено розкривати інформацію про склад своєї фінансової звітності, це не стосується статей, що є частиною стандарту фінансової звітності, які натомість розкриваються у порядку, визначеному

Національним положенням бухгалтерського обліку (стандартом) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Якщо стаття відповідає таким вимогам, її дозволяється включати до фінансової звітності: інформація є суттєвою; вартість статті легко визначити.

Вивчивши зміни до законодавства, що відбулися нещодавно, очевидно, що це, ймовірно, стане черговим етапом його випереджаючого розвитку в Україні. Водночас, перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності вимагає відображення принципів справедливості в бухгалтерському обліку та звітності, щоб мати чіткі та корисні відносини з користувачами інформації та гармонізувати чинні НП(С)БО з МСБО.

1.3 Методика дослідження

Будь – яка наука, в тому числі економічна, зокрема бухгалтерський облік, має свій предмет і об'єкти, дослідженням яких займається. Щоб здійснити науково-дослідницьке провадження, слід використовувати певні методи дослідження, які скеровані на здобуття та впровадження свіжих відомостей.

Розвиток системи наукових знань, її вдосконалення, перетворення та поповнення, а також систематизація й перевірка наукових результатів на практиці пов'язані з науковими дослідженнями. Наукові дослідження здійснюються за допомогою різноманітних методів.

Методологія – це наука про правила мислення при творенні науки та проведенні наукових пошуків. Під методологією здебільшого розуміють науково – пошукові методи, за допомогою яких ґрунтується пошук та вчиняють вибір прийомів і способів пізнання. Існують загальні, загальнонаукові та конкретні-наукові методи досліджень наукового характеру (рис.1. 5).

Рис.1. 5 Рівні методів наукового пізнання*

*Узагальнено на основі джерела [4, с.106-107]

При написанні даного наукового дослідження використовувались інформаційні джерела. Система інформаційного забезпечення наукового дослідження включає три наступні компоненти:

- інформацію як сукупність відомостей;
- органи інформаційного забезпечення, які відповідають за збереження та поширення інформації;
- програмно-методологічні засоби (інструменти), що забезпечують доступ до інформації.

Щоб забезпечити наукове дослідження необхідною інформацією, передусім необхідно на змістовно-теоретичному рівні чітко визначити необхідний обсяг і структуру інформації, встановити її джерела, знайти доступ до наявних інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси – це сукупність інформаційних матеріалів – документів і масивів інформації у формі публікацій, наукових звітів тощо.

Корисною і достовірною інформація є тоді, коли вона містить відомості фактичного характеру. Джерела такої інформації різні:

- офіційні публікації державних органів, експрес-інформація, нормативна література та нормативно-правові акти, статистичні збірники;
- література ділового характеру, призначена для використання фахівцями у практичній діяльності: управлінська, фінансова, комерційна, статистична, правова тощо;
- первинна облікова документація, бухгалтерська та статистична звітність;
- бази даних мережі Інтернет.

Джерелами інформації даного наукового дослідження були посібники, підручники, наукові статті і публікації з тематики організації обліку власного капіталу, бази даних мережі Інтернет, які використовувались при розкритті економічного змісту, форм, оцінки власного капіталу. Методика формування, використання і розміри видів власного капіталу базуються на цілому ряді нормативно-правових актів: законів, інструкцій, положень (стандартів) бухгалтерського обліку, методичних рекомендацій тощо. Основою інформаційного забезпечення організаційно – господарської характеристики об'єкта дослідження, його фінансового стану та ефективності використання власного капіталу є форми фінансової звітності та форми статистичних спостережень. Для одержання більш детальної, аналітичної інформації використовувались первинні і зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу. Основні етапи системного інформаційного опрацювання наведено на рисунку 1.6.

Оцінка документальних джерел містить такі критерії аналізу, як повнота і достовірність одержаної інформації, наявність теоретичних узагальнень і критичних перевірок.

Результати вивчення теоретичних засад аналізу власного капіталу свідчать, що для ефективного управління ним необхідно проводити комплексний і системний аналіз цього показника. Запропонована методика аналізу власного капіталу передбачає п'ять послідовних етапів: підготовку до проведення аналітичних процедур; оцінювання частки власного капіталу в

загальній структурі активів підприємства та її динаміки; дослідження складу й структури власного капіталу; аналіз ефективності його використання у господарській діяльності; узагальнення отриманих результатів для прийняття управлінських рішень.

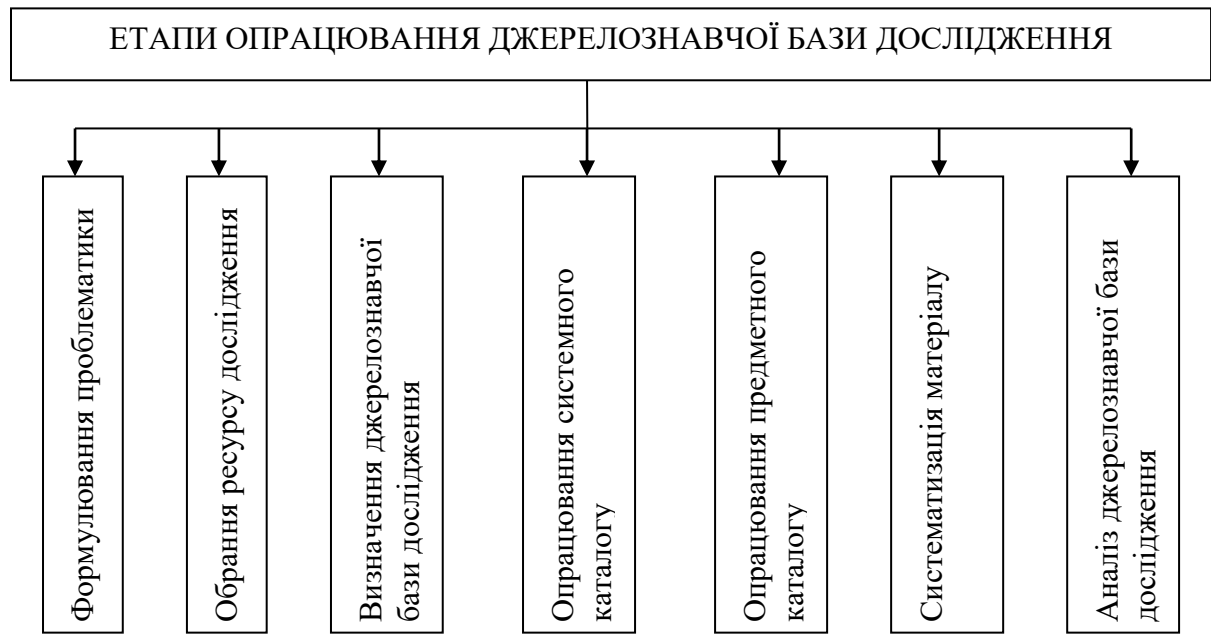

Рис. 1.6 Послідовність опрацювання джерелознавчої бази дослідження*

*Джерело [4, с.134]

Застосування цієї методики дає змогу впорядкувати процес дослідження та оцінки складових власного капіталу, визначити закономірності його формування і використання, що є необхідним для обґрунтованого інвестування та розроблення стратегічних напрямів розвитку підприємства.

Для оцінювання ролі власного капіталу в загальній системі фінансово-економічного забезпечення підприємства доцільно застосовувати порівняльний аналіз та аналіз коефіцієнтів ефективності його використання. Використання системи коефіцієнтів дає можливість об'єктивно визначити рівень раціональності використання власного капіталу суб'єктом господарювання. Крім того, застосування порівняльного аналізу, зокрема зіставлення отриманих показників поточного періоду з попереднім, дозволяє

виявити динаміку та тенденції зміни ефективності використання власного капіталу у часі.

Під час аналізу ефективності використання власного капіталу за допомогою коефіцієнтів доцільно провести систематизацію як наявних, так і нових показників, представлених на рисунку 1.7. З цього рисунка видно, що узагальнені показники аналізу ефективності використання власного капіталу можна згрупувати за трьома основними напрямками: показники фінансової стійкості, показники ділової активності та показники рентабельності.

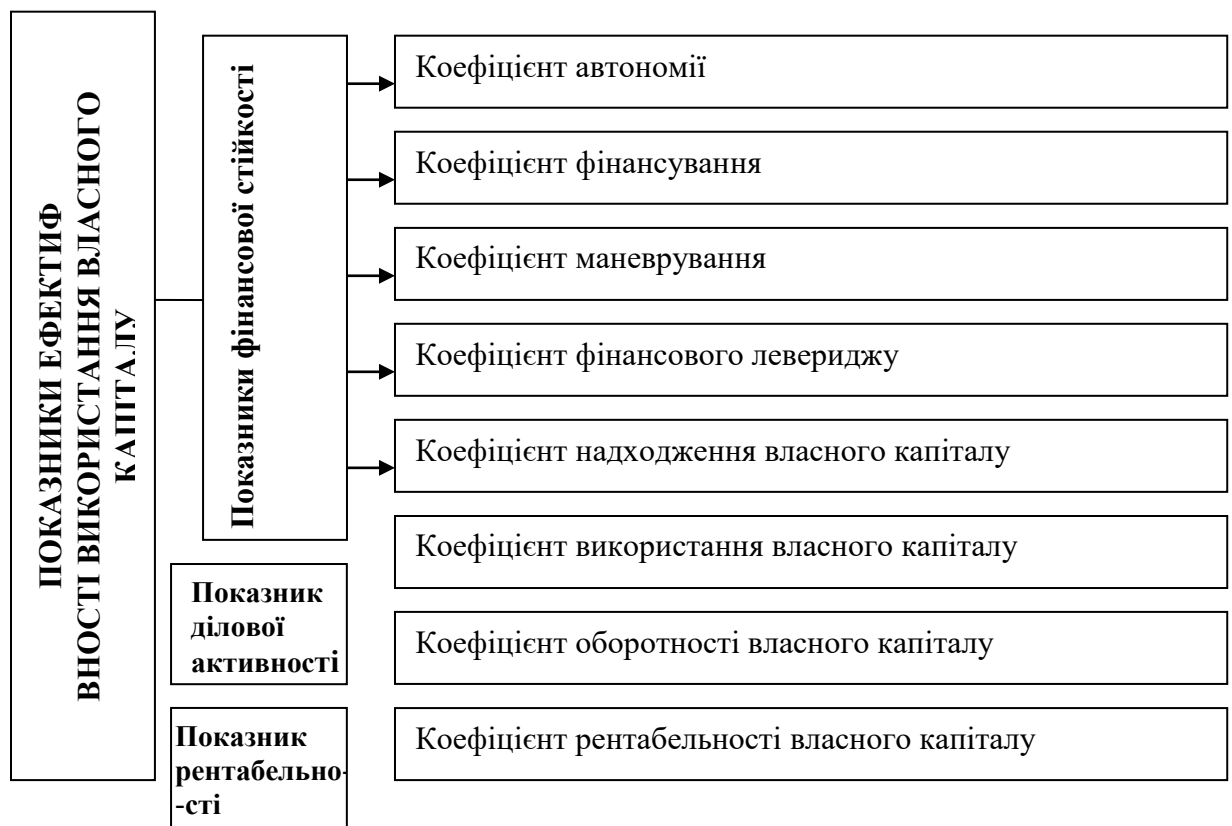

Рис.1. 7 Методи дослідження використання власного капіталу*

*Розроблено автором

Доцільно відмітити, що сьогодні питання, що стосуються методу обліку пайової участі у величині власного капіталу залишаються без відповіді, зокрема, спосіб застосування компонентів методу для обліку власного капіталу (табл.1.4).

**Складові елементів методу бухгалтерського обліку в частині
обліку власного капіталу***

Елементи методу бухгалтерського обліку		Характеристика та роль елементів методу бухгалтерського обліку	
ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	Систематичне та хронологічне спостереження за формуванням та змінами власного капіталу	<i>Документування</i>	Завдяки наявності документування операцій з власним капіталом забезпечується суцільне і безперервне спостереження за ними
		<i>Інвентаризація</i>	Завдяки інвентаризації перевіряється наявність власного капіталу на підприємстві
	Вартісне (грошове) вимірювання розміру власного капіталу	<i>Оцінка</i>	Завдяки оцінці визначається загальний розмір наявних на підприємстві активів, що належать підприємству
	Групування, реєстрація та систематизація власного капіталу	<i>Рахунки</i>	Завдяки рахункам узагальнюється інформація про формування, зміни та використання власного капіталу підприємства
		<i>Подвійний запис</i>	Завдяки подвійному запису відображається подвійний характер бухгалтерського обліку, пов'язаний з формуванням, змінами та використанням власного капіталу.
	Узагальнення інформації про власний капітал	<i>Баланс</i>	Завдяки балансу узагальнюються та групуються господарські записи про власний капітал підприємства на певну звітну дату
		<i>Звітність</i>	Завдяки фінансовій звітності характеризується не тільки формування, але й зміни та використання власного капіталу в аналітичних розрізах, що забезпечує отримання інформації для потреб управління, аналізу і контролю господарської діяльності підприємства

*Джерело [24, с.1147]

Ці компоненти методу обліку можуть застосовуватись до всіх об'єктів обліку. Технічні методи обліку пайової участі пов'язані та доповнюють один одного, всі вони разом утворюють єдине ціле: метод обліку.

Якщо ці складові методу обліку застосовуються, власники та інші учасники отримують інформацію, яка полегшує управління, аналіз та

контроль фінансової діяльності підприємства, яку управлінський персонал може використовувати для виконання основних завдань бухгалтерського обліку: збереження майна власника, визначення та розподілу прибутку, а також надання інформації керівництву. Використання цих компонентів методу обліку підвищить ефективність методології обліку власного капіталу.

Система бухгалтерського обліку характеризується не лише тісними зв'язками та взаємовідносинами між її компонентами, але й внутрішнім зв'язком із навколишнім середовищем, цей зв'язок безпосередньо пов'язаний з цілісністю системи. Вона функціонує як сполучна ланка, що з'єднує вхідну та вихідну інформацію, основною метою якої є упорядкування інформації відповідно до вимог керівництва та зовнішніх користувачів. Крім того, внутрішній склад системи бухгалтерського обліку розвивається в напрямку, що сприяє своєчасному наданню та отриманню всієї вихідної інформації для управління та аналізу різними типами користувачів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2. 1 Діяльність досліджуваного господарства, його фінансовий стан та ефективність застосування власного капіталу

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «*****» (далі - СГ ТОВ «*****») є юридичною особою, зареєстрованою 20 січня 2000 року. Підприємство розташоване у с. ***** (колишнього Мостиського) району ***** області. З моменту державної реєстрації СГ ТОВ «*****» набуло статусу юридичної особи. Розмір статутного капіталу товариства становить 300000 гривень

Як суб'єкт господарювання СГ ТОВ «*****» здійснює свою виробничу діяльність відповідно до діючого законодавства, зокрема Цивільного кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», інших нормативно-правових актів, а також основного установчого документу – статуту. Підприємство має відокремлене майно, веде самостійний баланс, володіє розрахунковими банківськими рахунками в національній та іноземній валютах, іншими рахунками у банківських установах.

Товариство з обмеженою відповідальністю «*****» користується орендованими земельними ресурсами, зокрема 350 га сільськогосподарських угідь. Земельні ресурси є основним засобом виробництва підприємства, і саме від рівня їх раціонального використання залежить обсяг та ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

Основною метою діяльності СГ ТОВ «*****» є отримання прибутку шляхом здійснення виробничої, торговельної, посередницької діяльності, а також виконання різноманітних робіт і надання послуг. Основним видом діяльності досліджуваного товариства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур, про що у класифікаторі видів економічної діяльності в Україні (КВЕД) відображено під кодом 01.11.

Галузева спеціалізація господарства відповідає природно-кліматичним та економічним умовам регіону. Спеціалізація означає таку форму організації виробництва, яка базується на ефективному використанні природних ресурсів, капіталу, енергетичних потужностей і трудових ресурсів, що забезпечує масове виробництво одного або кількох видів продукції, у межах яких переважають одна чи кілька галузей діяльності.

З метою визначення виробничого напрямку діяльності досліджуваного товариства скористаємось даними таблиці 2.1.

Таблиця 2. 1

Динаміка та оцінка вартості і структури товарної продукції

СГ ТОВ «*****»*

Назва продукції	2022 р.		2023 р.		2024 р.		В середньому за три роки	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Зернові та зернобобові	9932,9	19,0	13490,0	28,1	18420,9	32,2	13948,1	26,6
в т.ч пшениця озима	5825,7	11,1	3897,1	8,1	8675,2	15,2	6132,6	11,7
ячмінь	4107,2	7,9	6981,0	14,6	6067,4	10,5	5718,8	10,9
гречка	-	-	2611,9	5,4	3678,3	6,5	2096,7	4,0
Соя	11724,8	22,4	9601,7	20,0	11500,7	20,2	10942,4	20,9
Соняшник	6006,6	11,5	4298,0	9,0	4023,0	7,1	4775,7	9,1
Ріпак озимий	24 612,7	47,1	20511,3	42,9	23077,4	40,5	22733,8	43,4
Всього	52277,0	100,0	47901,0	100,0	57022,0	100,0	52400,0	100,0

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Дані таблиці засвідчують, що досліджуване товариство займається лише виробництвом продукції рослинництва. Розрахункові середні дані фіксують той факт, що за останні три роки найбільшу суму грошових надходжень було одержано від продажу продукції озимого ріпаку, частка якого у структурі товарної продукції дорівнює 43,4%. Проте, доцільно відмітити, що незважаючи на те, озимий ріпак домінує над всіма іншими сільськогосподарськими культурами, його виробництво з кожним роком зменшується, про що свідчить щорічне зменшення суми грошових

надходжень від продажу його продукції. Так, якщо у 2022 році виручка від продажу ріпаку становила 24612,7 тис. грн., що складало 47,1% від загальної суми виручки, то у 2024 році було виручено 23077,4 тис. грн. або 40,5%.

Другу позицію в структурі товарної продукції СГ ТОВ «*****» займає виробництво сої. В результаті реалізації цієї продукції товариство одержало 10942,4 тис. грн. або п'яту частину всіх грошових надходжень від реалізації продукції. І на третьому місці знаходиться виробництво зернових культур, від збуту яких надійшло 13948,1 тис. грн., що становило 26,6% від загальної суми виручених грошових коштів. Окрім цього, доцільно відмітити, що виробництво продукції зернових культур з кожним роком зростає, про що свідчить той факт, що питома частка грошових надходжень у 2022 році становила 19%, а вже у 2024 році – 32,2%, тобто майже третину.

Отже, в цілому СГ ТОВ «*****» спеціалізується на виробництві продукції олійних та зернових культур, його напрямок виробництва олійно - зерновий.

Для результативного управління підприємством необхідно володіти актуальною інформацією про стан виробництва та напрям його подальшого розвитку. Це вимагає регулярного аналізу основних економічних показників господарської діяльності, адже підвищення продуктивності виробництва є одним із ключових факторів економічного та соціального поступу.

Економічна ефективність демонструє, наскільки раціонально використовуються виробничі ресурси та трудові витрати, а також показує загальну віддачу від вкладених інвестицій. Вона охоплює як кількісні, так і якісні характеристики, а також систему критеріїв, що дозволяє оцінити результативність виробничих процесів.

Одним із головних показників, за яким оцінюють діяльність сільськогосподарського підприємства, є виручка від реалізації продукції, робіт і послуг. Саме на її основі визначають чистий прибуток або збиток, а також рівень рентабельності.

Для об'єктивної оцінки економічного результату в сільському господарстві важливо підібрати оптимальну систему показників, яка всебічно характеризує його рівень. У практиці застосовують як натуральні, так і вартісні показники. Натуральні критерії дають змогу оцінити ефективність використання окремих видів ресурсів, однак не дозволяють повністю відобразити економічний результат, тому обсяг виробленої продукції часто переводять у вартісне вираження, що забезпечує можливість зіставлення витрат і результатів.

Для оцінки економічного ефекту сільськогосподарського виробництва у досліджуваному товаристві використаємо дані таблиці 2.2. Аналіз виробничих та фінансово – економічних показників проведемо користуючись даними таблиця 2.2.

Відображена в таблиці інформація, дає право говорити про те, що виробничо – господарська діяльність СГ ТОВ «*****» знаходиться на середньому рівні, проте з кожним роком досліджуваного періоду ряд важливих показників знижується, що в часі військового стану може привести до банкрутства. Відомо, що на остаточний фінансовий результат мають вплив суми одержаних доходів і суми понесених витрат. У досліджуваному господарстві сума доходів у звітному 2024 році зросла лише на 109% у порівнянні з 2022 роком, а сума понесених витрат на виробництво продукції збільшилась більше як на половину, а сума інших витрат зросла більше як в два рази. Саме тому величина чистого прибутку у 2024 році становила 16891.5 тис. грн. проти 40074.3 тис. грн. у 2023 році, а у порівнянні з 2022 роком чистий прибуток зменшився майже на 40%. Рівень рентабельності у 2024 році становив 13,9%, що на 7,6 пункту менше ніж у 2022 році.

Позитивним моментом виробничо - господарської діяльності СГ ТОВ «*****» у 2024 році є те, що величина дебіторської заборгованості зменшилась на половину в порівнянні з 2022 роком, що значно збільшило суму грошових надходжень, що в свою чергу дало можливість погасити досліджуваному господарству свої зобов'язання перед кредиторами.

**Основні економічні показники виробничо-господарської діяльності
СГ ТОВ «*****» ***

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2022 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	52 277,2	47 900.5	57 022.0	109,1
Інші операційні та інші доходи, тис.грн.	2924,8	5852,8	2448,8	83,7
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	25 339,4	37 136.7	39 385.5	155,4
Інші операційні та інші витрати, тис.грн.	1350,3	3872,1	3193,8	< в 2,4 рази
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	28 512,3	40074.3	16891.5	59,2
Рівень рентабельності, %	22,5	27,9	13,9	-7,6п
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	30302,9	24227.4	16569,9	54,6
Поточні зобов'язання, тис.грн.	1 642.2	1 508.7	1 108.3	67,5
Величина власного капіталу, тис.грн.	53972,7	79504,0	90 352.5	167,4
Наявність необоротних активів, тис.грн.	23 804.0	34 241.6	52 816.8	173,1
Величина оборотних активів, тис.грн.	55 767.8	53 325.8	47 040.7	> в 2,2 рази
Середня урожайність, ц/га зернові	58,0	65,2	59,1	101,9
ріпак	37,7	40,0	38,8	102,9
соя	28.3	33,5	31,6	116,7

*Розроблено автором на основі джерела [49]

В цілому, впродовж останніх трьох років найвищі показники виробничо – господарської діяльності СГ ТОВ «*****» спостерігались у 2023 році. Такий факт пояснюється тим, що саме в цей період 2022 – 2023 р.р. досліджуване господарство здійснювало зовнішньоекономічну діяльність пов'язану з експортом сільськогосподарської продукції галузі рослинництва, зокрема пшениця, ріпак, соняшник та ячмінь. Основними іноземними покупцями виступали Польща, Литва та Румунія.

Підсумовуючи проведені дослідження, можна стверджувати, що виробничо – господарська діяльність СГ ТОВ «*****» знаходиться на

середньому рівні, проте основні економічні показники з кожним роком знижуються як наслідок важкої економічної ситуації та складних умов господарювання в результаті загарбницької війни росії проти України.

У ситуації зростання як внутрішніх, так і зовнішніх викликів особливо важливою стає проблема забезпечення стійкої та безперебійної діяльності підприємств. Одним із ключових чинників фінансової стабільності виступає раціональне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також оптимізація їхніх обсягів. Головною метою аналізу розрахунків із дебіторами та кредиторами є оцінка повноти й оперативності проведення господарських операцій, визначення причин, що впливають на масштаб цих розрахунків, та формування управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію ризику непогашення боргів і зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Своєчасно та якісно проведений аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості дає змогу отримати достовірні дані про фінансовий стан підприємства, рівень його стабільності, ліквідності й платоспроможності (табл.2.3).

На основі даних, відображених в таблиці можна зробити висновок, що розміри дебіторської заборгованості і поточних зобов'язань за звітний 2024 рік зазнали змін в сторону зменшення. Так, сума дебіторської заборгованості на кінець 2024 року зменшилась на 10183,6 тис.грн., в основному за рахунок погашення дебіторської заборгованості бюджету та іншої поточної дебіторської заборгованості. На відміну сума заборгованості покупців за товари, роботи і послуги, частка якої у загальній сумі дебіторської заборгованості найбільша, зокрема 74,5%, зросла на кінець року на 3053,8 тис. грн.

Погашення дебіторської заборгованості вплинуло на збільшення суми грошових надходжень, що в свою чергу дало можливість СГ ТОВ «*****» сплатити свої поточні боргові зобов'язання, величина яких на кінець 2024 року в цілому зменшилась на 2920,3 тис. грн.

Таблиця 2.3

**Зміни у величині та структурі дебіторської і кредиторської
заборгованості СГ ТОВ «*****», 2024 рік***

Заборгованість	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-), тис.грн
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
Дебіторська заборгованість:					
- за товари, роботи, послуги	9294.2	34,7	12348.0	74,5	3053,8
- за розрахунками з бюджетом	6374.0	23,8	1811.8	10,9	-4562,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	11085.3	41,4	2410.1	14,6	-8675,2
Разом	26753.5	100,0	16569,9	100,0	-10183,6
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	1227.8	30,5	391.3	35,3	-836,5
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
- з бюджетом	42.0	1,0	83.2	7,5	41,2
- зі страхування	-	-	-	-	-
- з оплати праці	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	2758.8	68,5	633.8	57,2	-2125,0
Разом	4028.6	100,0	1108.3	100,0	-2920,3

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Все це є підтвердженням того, що сума наявних обігових грошових коштів господарства на кінець року значно збільшилась і саме це має позитивний вплив на економічний стан товариства, на покращення його фінансового стану і платоспроможності.

Аналіз фінансово-економічного стану має вирішальне значення для ефективного управління складом, розподілом та використанням корпоративних ресурсів. Фінансовий стан збільшується розміром, складом та структурою активів, власного капіталу та зобов'язань, а також певними коефіцієнтами, що є специфічними для фінансів, ліквідності та стабільності бізнесу.

Фундаментальною інформацією, що використовується для аналізу фінансового стану бізнесу, є, перш за все, фінансова звітність. Фінансова звітність – це система показників, яка описує фінансовий стан господарства на звітну дату та фінансові результати його діяльності протягом звітного

періоду. Процес звітності є надійним та детальним, і він описує стан майна та фінансовий стан компанії, а також фінансові результати її діяльності. (табл. 2.4).

Дані таблиці свідчать, що практично величини основних фінансових показників СГ ТОВ «*****» за два останні роки досліджуваного періоду знаходяться або в межах допустимої норми, або вище неї. Впродовж останніх двох років незмінними залишаються показники автономії та співвідношення власного і залученого капіталу.

Значно вищим від нормативного рівня є коефіцієнт абсолютної ліквідності. Це означає, що СГ ТОВ «*****» має в достатній кількості найбільш ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів), щоб негайно ліквідувати свою заборгованість за поточними зобов'язаннями. І це є позитивним моментом.

Коефіцієнт поточної ліквідності є значно більшим ніж його рекомендоване значення. І це не завжди є добре, адже може свідчити про те, що структура активів товариства є неефективною, тобто значно вищий фактичний показник говорить про залучення зайвих оборотних активів, що впливає зменшення показників ефективності використання активів досліджуваного господарства.

При розрахунку коефіцієнта швидкої ліквідності не враховуються виробничі запаси, оскільки їх швидка реалізація є затратною і не завжди економічно вигідною.

Як результат, показник швидкої ліквідності має готовність лише до врахування грошових коштів, поточних фінансових інвестицій (наприклад, цінних паперів), короткострокової дебіторської заборгованості та інших поточних активів.

Основні фінансові показники СГ ТОВ «*****», 2024р.*

Показник	Короткий зміст та алгоритм розрахунку	Нормативне значення	2023 рік	2024 рік	Відхилення
Коефіцієнт автономії	Описує ступінь автономності господарства від зовнішніх позик. Він визначається частиною від загальної суми грошей, що знаходиться у власності компанії, до загальної валюти балансу.	>0,5	0,91	0,91	-
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	Характеризує фінансову стійкість господарства. Він демонструє, скільки гривень власного капіталу вкладено в 1 гривню позиченого капіталу.	>1,0	9,5	9,4	-0,1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Показує відсоток оборотних активів, що покривається за рахунок власних коштів.	>0,1	0,030	0,001	-0,029
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	Описує частину поточних фінансових зобов'язань господарства, які можуть бути погашені першокласними ліквідними активами (грошовими коштами тощо)	0,1-0,25	1,0	0,6	-0,4
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Описує можливість господарства сплачувати свої короткострокові борги за рахунок найбільш практичної частини своїх активів - оборотного капіталу.	0,6 - 1	17,1	20,4	3,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	Даний показник - це відсоток поточних зобов'язань, які господарство здатне погасити за рахунок найбільш ліквідної форми капіталу: грошових коштів тощо, фінансових інвестицій та боргів.	1...3, але не менше 1	35,3	42,4	7,1

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Реальні величини даного показника у СГ ТОВ «*****» є значно вищими за нормативні, що є позитивним моментом, адже свідчить про достатню суму фінансових активів для сплати поточної кредиторської заборгованості.

Слід відмітити, що коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, який входить до групи показників фінансової стійкості та є показником здатності підприємства фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт визначається шляхом ділення власних коштів на загальну величину оборотних активів, які наразі перебувають у власності підприємства. Рекомендоване значення становить 0,1 або більше. Високе значення даного коефіцієнта свідчить про фінансову життєздатність господарства та її здатність займатися активною діяльністю без необхідності вкладатися на позикові кошти чи зовнішні джерела допомоги. Проте, даний показник досліджуваного товариства є значно менший нормативного, що означає, що підприємство дуже залежить від зовнішніх кредиторів. Якщо ринкові умови погіршаться, товариство не матиме можливості продовжувати діяльність, адже весь власний капітал спрямований на фінансування необоротних активів, і в майбутньому у господарства не вистачить довгострокових коштів для формування власного обігового капіталу.

В цілому, враховуючи врай важку економічну ситуацію, яка склалась як результат повномасштабної агресії росії проти нашої держави, можна стверджувати, показники фінансового стану СГ ТОВ «*****» є стабільні, стійкі та платоспроможні.

Здійснюючи оцінку власного капіталу, ми маємо на меті виявлення особливостей функціонування фінансового механізму підприємства, дослідження тенденцій і закономірностей формування та використання власних ресурсів для обґрунтування управлінських рішень у фінансовій сфері. У загальному вигляді основні завдання такого аналізу охоплюють: визначення обсягу, структури та динаміки власного капіталу; оцінювання

його достатності та встановлення потреби у власних фінансових ресурсах; дослідження процесу формування та змін окремих складових капіталу; аналіз вартості елементів власного капіталу та їхнього впливу на середньозважену вартість капіталу; вивчення показників ефективності використання власного капіталу; аналіз дивідендної політики підприємства; пошук шляхів збільшення власного капіталу, підвищення його ефективності та зміцнення фінансової стійкості.

Першочергово під час аналізу власного капіталу на основі фінансової звітності необхідно оцінити його загальний розмір і динаміку; співвідношення темпів зміни власного капіталу з темпами зростання активів, обсягів реалізації продукції та чистого прибутку; а також зміни частки власного капіталу в загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства. Збільшення суми власного капіталу та зростання його питомої ваги в структурі фінансових ресурсів свідчить про поліпшення фінансової стійкості підприємства і розглядається як позитивна тенденція.

Досить часто в процесі оцінки ефективності використання власного капіталу здійснюють порівняння розміру і питомої частки цієї величини у підсумковій вартості загального капіталу (табл.2. 5).

Таблиця 2. 5

Динаміка величини та структури загального капіталу

СГ ТОВ «*****»*

Показники	2022р.		2023р.		2024р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	67942.0	85,4	79504.0	90,8	90352.5	90,5	22410,5	133,0
Залучений капітал	11629.8	14,6	8063,4	9,2	9505,0	9,5	-2124,8	81,7
в т.ч. довгостроковий	9987.60	12,6	6554.7	7,5	8396.7	8,4	-1590,9	84,1
короткостроковий	1642.20	2,0	1508.7	1,7	1108.3	1,1	-533,9	67,5
Разом	79571.8	100	87 567.4	100	99857.5	100	20285,7	125,5

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Дані таблиці свідчать, що у величині загального капіталу СГ ТОВ «*****» власний капітал займає дуже вагому частку і, крім цього, ця частка з року в рік збільшується. Так, у 2022 величина власного капіталу дорівнювала 67942,0 тис. грн., що складало 85,4% від загальної величини капіталу. У звітному році власний капітал становив 90352,5 тис. грн. у питомій частці - 90,5%. Окрім цього, загальна сума власного капіталу у 2024 році в порівнянні з 2022 роком зросла на третину або на 22410,5 тис. грн., що свідчить про покращення фінансового стану товариства.

Незаперечною позитивною тенденцією в динаміці величини загального капіталу досліджуваного товариства є те, що сума залученого капіталу з кожним роком зменшується і в структурному відношенні займає невелику частку у загальній сумі всього капіталу (рис.2.1).

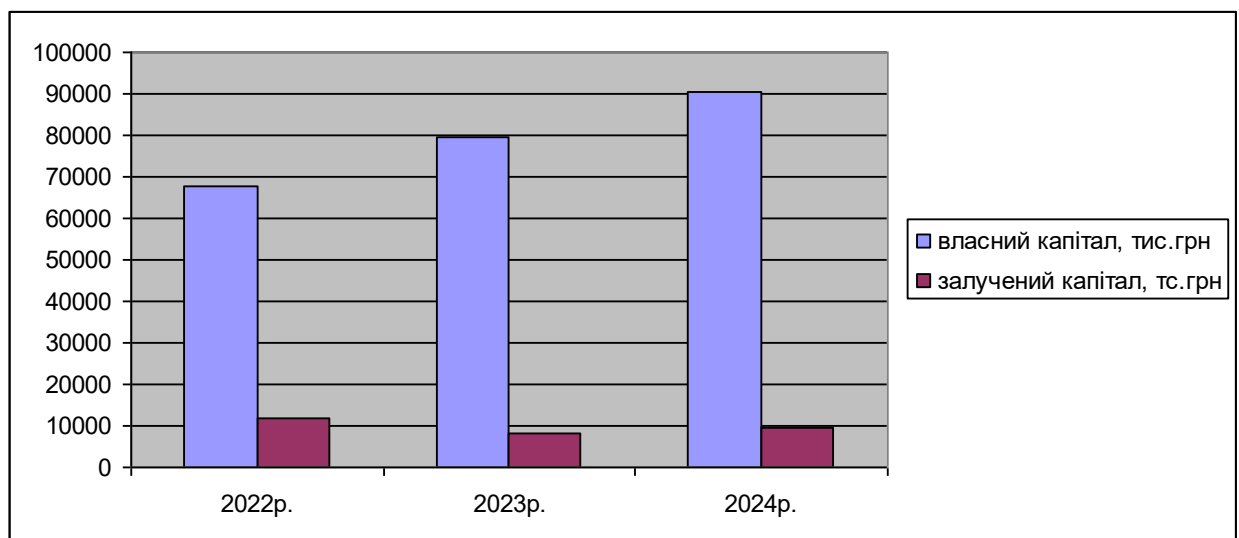

Рис.2.1 Динаміка величини власного та позиченого капіталів*

*Узагальнено автором

Таке зменшення сум довгострокового і короткострокового позикового капіталу свідчить про фінансову стійкість, платоспроможність і незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Слід зауважити, що значну увагу необхідно звернути на склад власного капіталу та будь-які зміни, що відбулися в розмірах і структурі впродовж звітного періоду. Вартість кожного компонента власного капіталу в балансі здійснюється і характеризується питомою вагою відповідного показника в

загальному підсумку звітнього балансу. Крім того, вартість доцільно оцінити за кілька років підряд, тобто в динаміці.

Саме такий аналіз величини і структури власного капіталу, в розрізі окремих його видів, у досліджуваному товаристві проведемо у таблиці 2.6

Таблиця 2.6

**Динаміка величини власного капіталу
у СГ ТОВ «*****»***

Власний капітал	2022р.		2023р.		2024р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зареєстрований капітал	300,0	0,4	300,0	0,4	300,0	0,3	-	-
Додатковий капітал	319,0	0,5	319,0	0,4	318,9	0,4	-0,1	99,9
Резервний капітал	38810.7	57,1	38810.7	48,8	72842,1	80,6	34031,4	187,7
Нерозподілений прибуток	28512.3	42,0	40074.3	50,4	16891.5	18,7	-11620,8	59,2
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього власного капіталу	67942.0	100	79504.0	100	90352.5	100	22410,5	133,0

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Дані таблиці свідчать, що впродовж останніх трьох років величина власного капіталу з кожним роком збільшується. Так у 2024 році сума власного капіталу становила 90352,5 тис. грн. проти 67942,0 тис. грн. у 2022 році, тобто більше на 22410,5 тис. грн. або на 133%. При цьому найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу за досліджуваний період займала величина резервного капіталу, яка у 2024 році збільшилась на 187,7% проти 2022 року. Важливе місце у складі величини власного капіталу займає нерозподілений прибуток. Проте, якщо його частка у 2023 році становила половину власного капіталу, то у звітному 2024 році сума нерозподіленого прибутку значно зменшилась і становила 16891,5 тис. грн., що займало лише

18,7% від загальної суми власного капіталу. Це свідчить про нестабільність фінансового стану СГ ТОВ «*****».

Схематично динаміку власного капіталу відобразимо графіком рис. 2. 2

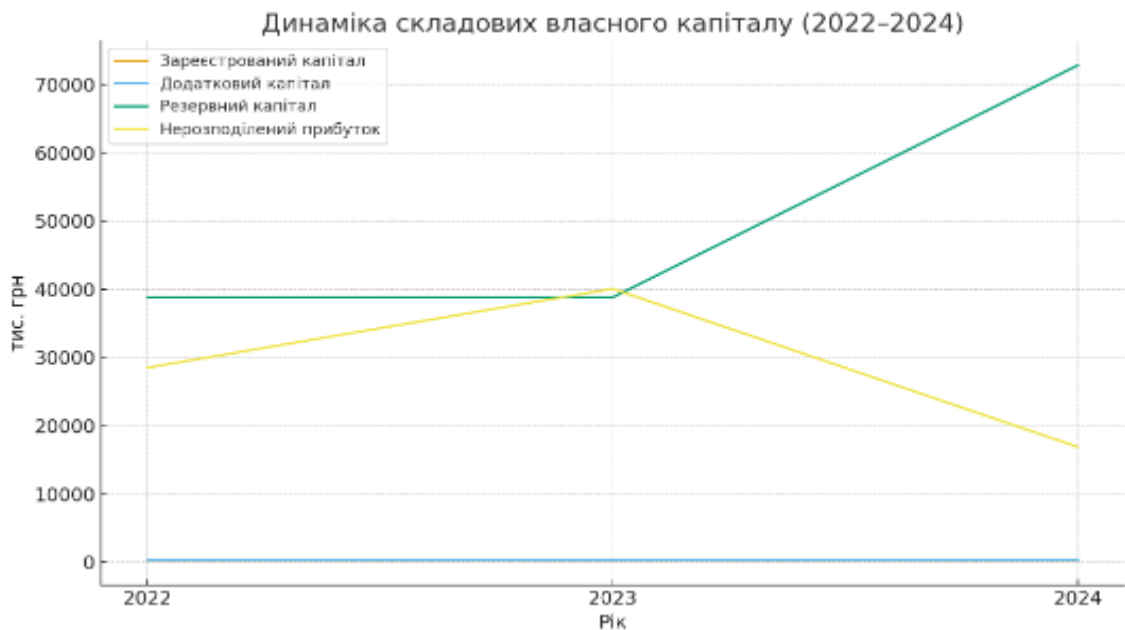

Рис. 2.2 Динаміка величини власного капіталу СГ ТОВ «*****»*

*Складено на основі джерела [49].

Дослідження формування, використання, збільшення та зміни власного капіталу акціонерного товариства є певною мірою засобом оцінки ефективності управлінських дій відповідно до чинного законодавства, документів та рішень, прийнятих акціонерами, тобто мета цього вивчення є аналогічною аудиту власного капіталу.

. На основі даних таблиці 2.7 проведемо аналіз величини, структури і динаміки власного капіталу за останній звітний рік. На основі даних таблиці 2. можна зробити висновок, що загальна величина власного капіталу досліджуваного господарства на кінець звітного року зросла на 10848,6 тис. грн. або на 113,6 %, що загалом слід оцінити як позитивні зміни. При цьому зростання суми власного капіталу підприємства відбулося за рахунок збільшення величини резервного капіталу на суму 34031,4 тис. грн., або на 187,7%, що свідчить про рішення засновників товариства вагому частину одержаного чистого прибутку сфокусувати у величині резервного капіталу.

Зміни величини та структури власного капіталу**СГ ТОВ «*****», 2024 р. ***

Види капіталу	На початок року		На кінець року		Динаміка		
	тис. грн.	частк а%	тис. грн.	частк а%	абсолютна грн.	відносна, %	структура, %
Зареєстрований капітал	300,0	0,4	300,0	0,3	-	-	-0,1
Додатковий капітал	318,9	0,4	318,9	0,4	-	-	-
Резервний капітал	38810,7	48,8	72842,1	80,6	34031,4	187,7	31,8
Нерозподілений прибуток	40074,3	50,4	16891,5	18,7	-23182,8	42,2	-31,7
Неоплачений капітал	-	-	-	-	-	-	-
Всього власного капіталу	79503,9	100	90352,5	100	10848,6	113,6	-

*Розроблено автором на основі джерела [49]

Таке рішення свідчить про акумуляцію певної суми одержаного прибутку на покриття непередбачуваних форсмажорних обставин, виникнення яких в час війни росії проти України є частою реальністю. Слід зазначити, що зростання величини резервного капіталу у абсолютній величині призвело і до структурних змін в сторону збільшення на 31,8%, тобто майже на третину.

Негативні зміни, як у сумі, так і у структурі, відбулись у нерозподіленому прибутку, величина якого на кінець 2024 року зменшилась на 23182,8 тис. грн., або на 57,8%, а частка - на 31,7%.

Незмінними впродовж звітнього року залишались величини і питома вага зареєстрованого (статутного) капіталу та додаткового капіталу, що свідчить про відсутність додаткових внесків засновників даного товариства.

Важливими в оцінці ефективності використання власного капіталу є показники рентабельності. Рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність) (РВК) розраховується як відношення чистого прибутку

підприємства (ЧП) до величини власного капіталу (ВК) і характеризує рівень прибутку, що створюється власним капіталом [46, с. 377] .

Ефективність власного капіталу залежить від наступних чинників: рентабельності продажів, обсягу активів та структури авансованого капіталу, всі з яких мають значний вплив і які слід враховувати. Іншими словами від співвідношення внутрішнього та зовнішнього фінансування. Відповідно від характеру економічної діяльності, підприємство може спиратися на один або кілька факторів для підвищення показника фінансової ефективності.

Аналіз саме цих величин ефективності використання власного капіталу проведемо в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Динаміка і оцінка показників ефективності власного капіталу
СГ ТОВ «*****» ***

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
			абсолютна	відносна
Чистий прибуток, тис. грн.	12 744.5	16 891.5	4147,0	132,5
Чистий дохід, тис. грн.	47900.5	57022.0	9121,5	119,0
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	83569.6	94972,4	11402,8	113,6
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	73723.0	84928.2	11205,2	115,2
Рентабельність власного капіталу, % (ряд.1 : ряд.4)	17,3	19,9	2,6	15,0
Рентабельність реалізації, % (ряд. 1 : ряд.2)	26,6	29,6	3,0	13,0
Коефіцієнт оборотності активів (ряд.2 : ряд.3)	57,3	60,0	2,7	4,7
Коефіцієнт структури капіталу (ряд.3 : ряд.4)	113,3	111,8	-1,5	1,3
Рентабельність активів, %	14.5	16.9	2,4	16,6
Чиста маржа,%	26.61%	29.62%	0,01	11,3

*Розроблено автором на основі джерела [49]

На підставі даних таблиці 2.8 можна констатувати, що ефективність використання власного капіталу є достатньо високою, про що свідчать абсолютні значення показника рентабельності як в базовому, так і в звітному періодах. Однак динаміка показника свідчить про наростання негативної

тенденції – зниження віддачі власного капіталу. Так у звітному році кожна гривня, вкладена власниками, принесла їм чистий прибуток у сумі майже 20 коп., що лише на 3 коп. більше за базовий рівень.

Маржа чистого прибутку – це фінансовий термін, який розраховує рентабельність компанії від її виручки. Щоб її отримати, чистий прибуток ділиться на обсяг продажів (без урахування податку ПДВ). Чиста маржа вказує суму чистого прибутку, яку підприємство отримує з кожної гривні виручки.

У досліджуваному товаристві цей показник за два останні роки періоду зростає. Так, у 2024 році на одну гривню чистого прибутку СГ ТОВ «*****» отримало майже 0,30 коп. на одну гривню виручки, що рівно 0,03 коп. більше ніж у 2023 році.

2.2 Обліково – практичні моменти відображення стану та змін власного капіталу

У дослідженому господарстві було впроваджено автоматизований облік для обробки економічної інформації за допомогою комп'ютерної програми BAS БУХГАЛТЕРІЯ. Це програмне забезпечення користується великим попитом серед українських аграріїв, так як виступає альтернативою російській програмі «1С – Бухгалтерія», і в своїй системі вміщує модуль з обліку власного капіталу.

Об'єктами організації бухгалтерського обліку власного капіталу є первинний, поточний та узагальнюючий етапи, кожен з яких представлений різним об'єктом етапу. Оскільки частота господарських операцій, що пов'язані з формуванням і використанням статей власного капіталу є невелика, то й відповідно для документування цих операцій також використовується невелика кількість документів. Загальні вимоги до первинних документів, бухгалтерських записів та бухгалтерської звітності визначені Правилами документального забезпечення бухгалтерських записів.

Проте, для багатьох процесів обліку зареєстрованого (пайового) капіталу не розроблено і не затверджено методику первинного документування. Первинними документами, пов'язаними з обліком статутного (пайового) капіталу, є облікові бухгалтерські довідки, які створюються у довільній формі.

Для відображення змін у власному капіталі, пов'язаних з рухом матеріальних активів, у СГ ТОВ «*****» використовуються документи, первинні за типом активу. Первинні документи створюються за допомогою стандартизованих форм, що затверджуються Міністерством статистики України, а також спеціалізованих форм, зокрема у сільськогосподарських формуваннях, що були розроблені і затверджені Міністерством аграрної політики або розробляються самостійно. Ці документи мають специфічні реквізити стандартизованих або спеціалізованих форм. Під час створення первинних документів, щоб вони мали юридичну, важливо стежити за правильністю їх оформлення, наприклад, за всіма реквізитами, включаючи назву підприємства, установу, пов'язану з документом, назву документа (форми), дату та місце створення, зміст операції між підприємствами, а також вимірювання цього змісту (у натуральному та грошовому вираженні), посади, прізвища та підписи осіб, які брали участь у створенні документа.

Первинними документами для бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом, що показують зміни як вартості активів підприємства, так і його зобов'язань, є Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, рахунок-фактура, прийомний акт матеріалів, касові ордера, виписка з банку та бухгалтерські довідки. Первинними документами, що використовуються для обліку операцій, що призводять до змін лише власного капіталу, та угод з учасниками, є накази, розпорядження, рішення, прийняті учасниками підприємства, первинна інвентаризація активів та бухгалтерська звітність.

В цілому, для документування операцій з власним капіталом використовується два види документів, які були розрізнені залежно від їх впливу на компоненти активів та пасивів підприємства (рис.2.3).

Рис.2.3 Документування операцій з власним капіталом підприємства*

*Узагальнено автором

Проведені дослідження дають право стверджувати, що основною складовою у величині власного капіталу виступає зареєстрований (пайовий) капітал. Зареєстрований капітал – це оголошена та належним чином зареєстрована частина власників засновників підприємства. Зареєстрований капітал складається з:

- статутного капіталу - загальної вартості активів, задокументованих в установчих документах, які є внесками власників (учасників) до капіталу корпорації;

- пайового капіталу – це загальна сума коштів, що належить фізичним та юридичним особам, які розміщені в товариствах з метою ведення його діяльності, які називаються пайовими внесками членами споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших організацій, які беруть участь в установчих документах.

У діючої юридичної особи статутний капітал (СК) є обов'язковим - це стосується як господарських товариств, так і приватних підприємств. Назва цього виду капіталу відповідає назві основного установчого документа більшості підприємств - статуту. За номінальною вартістю внеску учасника у співвідношенні з загальною вартістю статутного капіталу й визначається частка кожного з учасників у підприємстві, його прав голосу на загальних зборах. Вартість внесків у статутному капіталі завжди постійна - це значить, що визначається один раз, фіксується у статуті й надалі не переоцінюється. Навіть якщо у майбутньому внесені засновниками активи переоцінюються.

Різні організаційно-правові форми мають свої особливості обліку статутного капіталу. Акціонерні товариства (АТ) - статутний капітал ділиться не на частки, а на акції. Його зміни пов'язані з емісією та викупом акцій, що має свої особливості обліку. ТОВ, ТдВ, командитні, повні товариства - облік аналогічний: використовується субрахунок 401, статутний капітал фіксується як частки учасників. Приватні підприємства (ПП) - формально не підпадають під дію Закону про господарські товариства, тому використовують субрахунок 403 «Інший зареєстрований капітал». Проте у фінансовій звітності він подається у тих же рядках, що й СК у ТОВ.

Способи внесення часток кожного засновника (учасника) до статутного капіталу можуть бути: готівка, матеріальні активи (основні засоби, запаси, нематеріальні активи), цінні папери. Доцільно відмітити, що матеріальні активи, внесені до товариства з обмеженою відповідальністю, належать товариству, а засновники втрачають право власності. Документування операцій з обліку статутного капіталу відображено рисунком 2.4.

Оформлення майнових внесків відбувається за допомогою акта прийому-передачі, який не має типової форми, тому складається довільно з необхідними реквізитами первинних документів. Акт оформлюється і обов'язково підписується учасником, який передає вартість, та представником підприємства, який визнає вартість.

Рис.2.4 Документування операцій з формування і руху статутного капіталу*

*Узагальнено автором

Окремими особливими реквізитами реєстрації є: детальний опис переданого майна; передача супровідних документів; нотаріальне посвідчення підписів (за необхідності реєстрації права власності).

Оцінка внесеного капіталу має визначатися незалежною експертною оцінкою та фіксуватися у статуті. Для акціонерних товариств ціни на активи повинні відображати ринкову вартість та бути підтверджені незалежною експертною оцінкою. Для товариств з обмеженою відповідальністю незалежна оцінка внеску до капіталу не є обов'язковою; всі сторони-учасники можуть вести переговори та визначити будь-яку вартість.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку відображення операцій з обліку зареєстрованого (пайового) капіталу відбувається на синтетичному рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», до якого відкривається чотири субрахунки (рис.2.5).

Рис. 2.5 Схема синтетичного рахунка 40 «Зареєстрований капітал»*

*Узагальнено автором

Облік статутного капіталу тісно пов'язаний з обліком неоплаченого капіталу, або, загалом, загальної суми боргу, що належить учасникам (власникам) за статутний капітал. Цей борг, згідно з чинними нормами, має виникнути протягом першого року створення товариства з моменту його реєстрації. Рахунок 46 «Неоплачений капітал» призначений для обліку цієї суми боргу (рис.2.6).

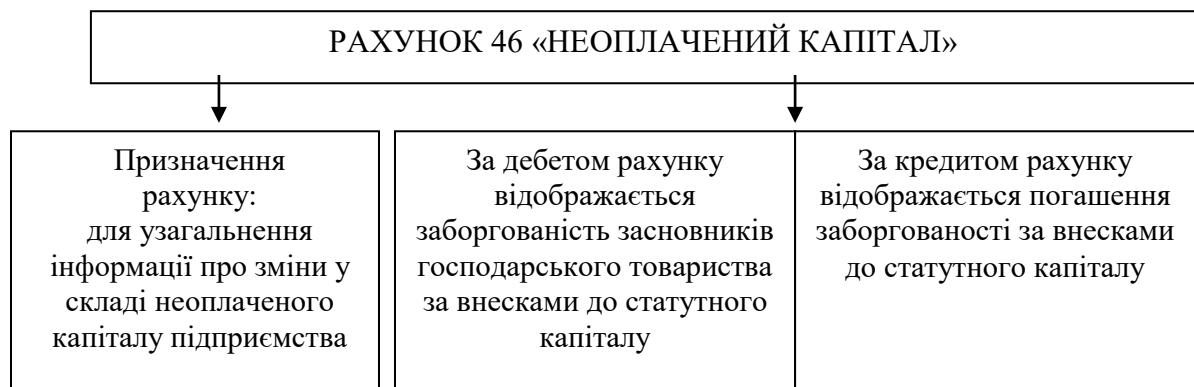

Рис.2.6 Призначення рахунка 46 «Неоплачений капітал» *

*Узагальнено автором

Сьогодні на ділову активність впливають, перш за все, інфляційні процеси, результати яких проявляються в переоцінці активів. Крім того, трапляються випадки, коли грошова вартість економічних активів, виражена у фінансовій звітності, суттєво відрізняється від ціни, що формується в реальному світі. В результаті необхідно переоцінити ресурси, необхідні для виробництва. Цілком очевидно, що здійснення переоцінки активів підприємства СГ ТОВ «*****» є доцільною, адже після її здійснення буде встановлена фактична, реальна вартість активів. Ця інформація надасть детальний та точний опис справжньої вартості економічних активів, відображених в балансі господарства. Проте, проведені дослідження говорять про те, що практика господарських операцій, пов'язаних з переоцінкою оборотних і необоротних активів у досліджуваному господарстві є непоширеною, нетиповою. Це пояснюється тим, що процес переоцінки активів є складним і включає декілька рівнів аналізу, що ілюструє значні витрати на всіх етапах процесу: від обґрунтування рішення про переоцінку до кінцевих результатів.

Для відображення облікового результату дооцінки (уцінки) активів суб'єкти господарювання використовують синтетичний рахунок 41 «Капітал у дооцінках». До даного до рахунка 41 «Капітал у дооцінках» відкривають наступні субрахунки: 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів», 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів, 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів», 414 «Інший капітал у дооцінках» (рис.2.7).

31 липня 2025 року Верховна Рада ухвалила Закон про внесення змін до статті 12 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [44]. Такими змінами в українському законодавстві було впроваджене поняття «додаткового капіталу» товариства як окремого від статутного капіталу джерела фінансування, що формується за рахунок внесків учасників. Раніше, відповідно до діючого законодавства, поповнення капіталу ТОВ без зміни статутного капіталу, здійснити було неможливо.

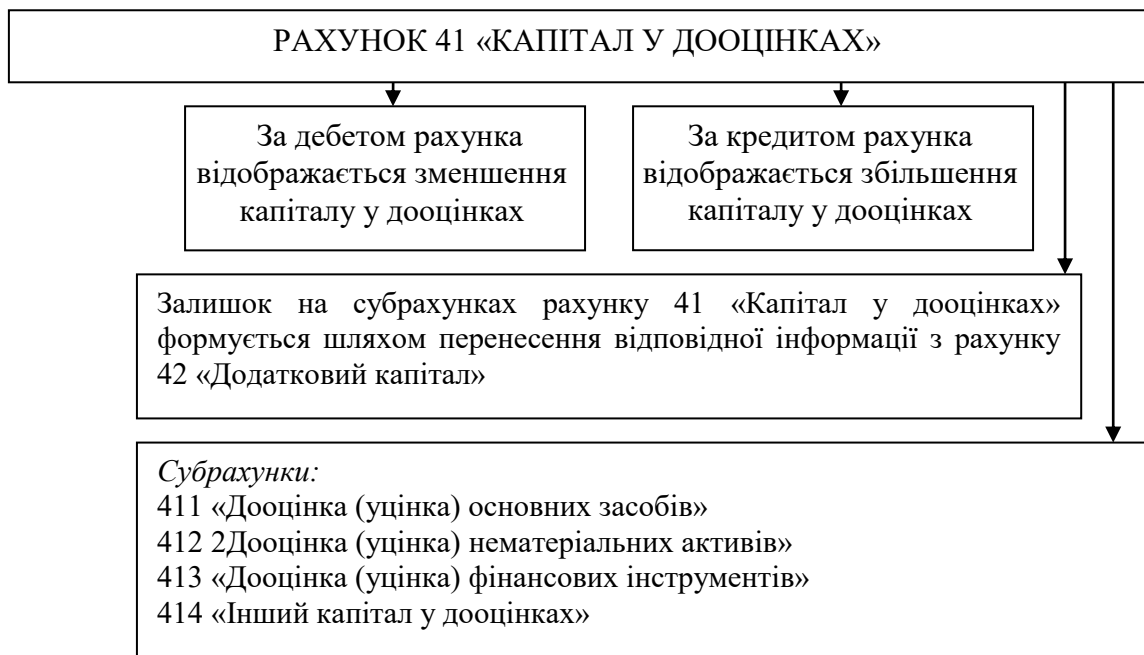

Рис.2. 7 Зміст і будова рахунка 41 «Капітал у дооцінках»*

*Узагальнено автором.

Як наслідок цього, суб'єкти господарювання були змушені застосовувати непрямі механізми (позики від учасників, внески через іноземні юрисдикції тощо) або діяти на свій ризик, супроводжуючи транзакції застереженнями юристів про правову невизначеність. Прийнятий Закон №1302 виправляє цю ситуацію, ввівши пряму норму, яка дозволяє створення в ТОВ додаткового капіталу окремо від статутного. Тобто статутом товариства може бути передбачено існування додаткового капіталу, який формується за рахунок внесків учасників без зміни номінальної вартості їхніх часток і загального розміру статутного капіталу. Внески до додаткового капіталу здійснюються на підставі рішення загальних зборів учасників, яке визначає розмір вкладення кожного внеску. Закон прямо встановлює, що такі внески не впливають на розмір часток учасників та не змінюють обсяг їх корпоративних прав. Таким чином, після набрання чинності законом учасники ТОВ зможуть легально поповнювати капітал своїх підприємств, не проходячи через процедури збільшення статутного капіталу і перерозподілу часток. Це нововведення урівнює українські ТОВ із практиками інших країн та аналогічними нормами для акціонерних товариств.

Додатковий капітал – це капітал, інвестований учасниками понад суму капіталу, зареєстрованого в товаристві (дохід від акцій, додатковий дохід від інших інвестицій або отриманий під час здійснення товариством господарської діяльності в результаті зміни обмінних курсів, вільного доступу до необоротних активів чи інших додаткових доходів). Для узагальнення інформації про стан та рух додаткового капіталу План рахунків товариства включає рахунок 42 «Додатковий капітал». У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності додатковий капітал документується окремо рахунком 42 «Додатковий капітал (рис.2.8).

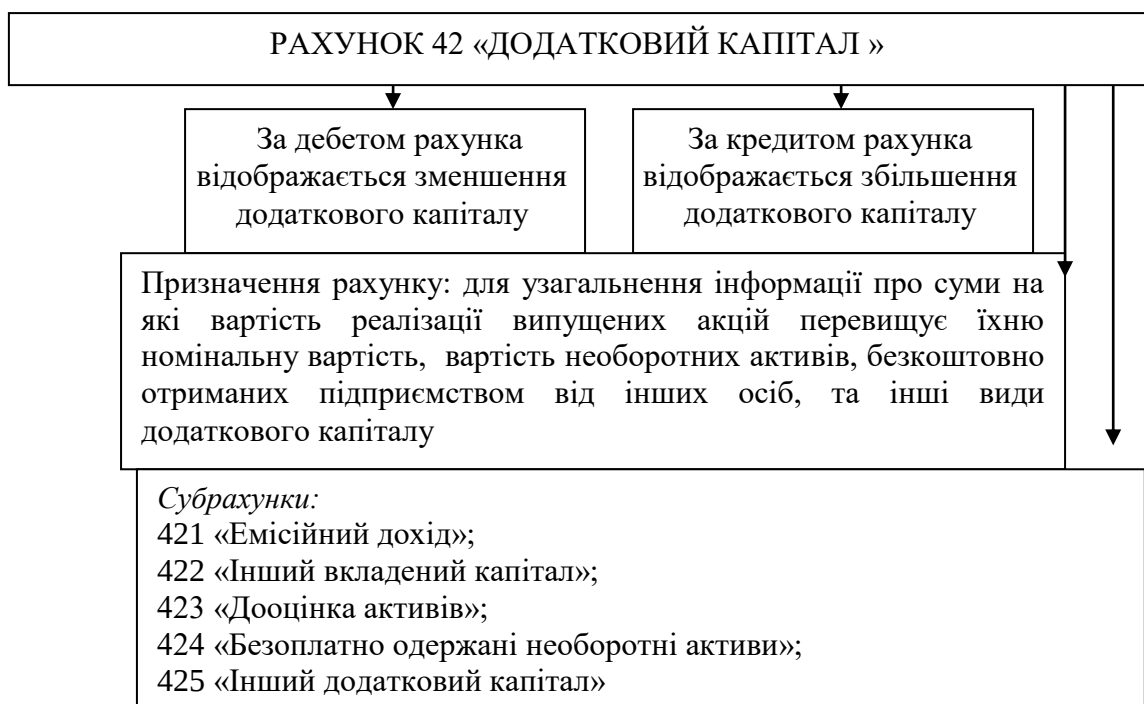

Рис. 2. 8 Будова і призначення рахунка 42 «Додатковий капітал» *

*Узагальнено автором

Резервний капітал – це сума капіталу, зарезервована на певний строк згідно чинного законодавства або офіційних договорів, які мають пріоритет над нерозподіленим доходом підприємства. Створення резервного капіталу є обов'язковим або добровільним. У першому випадку створення здійснюється на основі законодавства України, тоді як у другому випадку створення впливає з процедури, зазначеної в установчих документах товариства або в обліковій політиці бухгалтерського обліку. Відповідно до чинного законодавства резервний капітал є сумою резервів, у розмірі не менше 5% від

щорічного прибутку (за рахунок нерозподіленого прибутку). Сьогодні створення резервного капіталу вимагається лише від товариств, які є акціонерними товариствами та мають іноземних власників. Чим більший резервний капітал, тим вища ймовірність компенсації втрати доходів, пов'язаної з господарською діяльністю підприємства.

Для узагальнення інформації щодо стану та руху резервного капіталу підприємства відповідно до чинного законодавства використовують рахунок 43 «Резервний капітал». Цей рахунок є пасивним, бо призначений для обліку власного капіталу. Тобто по кредиту рахунка 43 «Резервний капітал», відображається створення резервів, а по дебету – «використання» цих резервів. Сальдо рахунку – це загальна сума резервного капіталу на кінець звітного періоду. Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за видами капіталу та сферами їх використання (рис.2. 9).

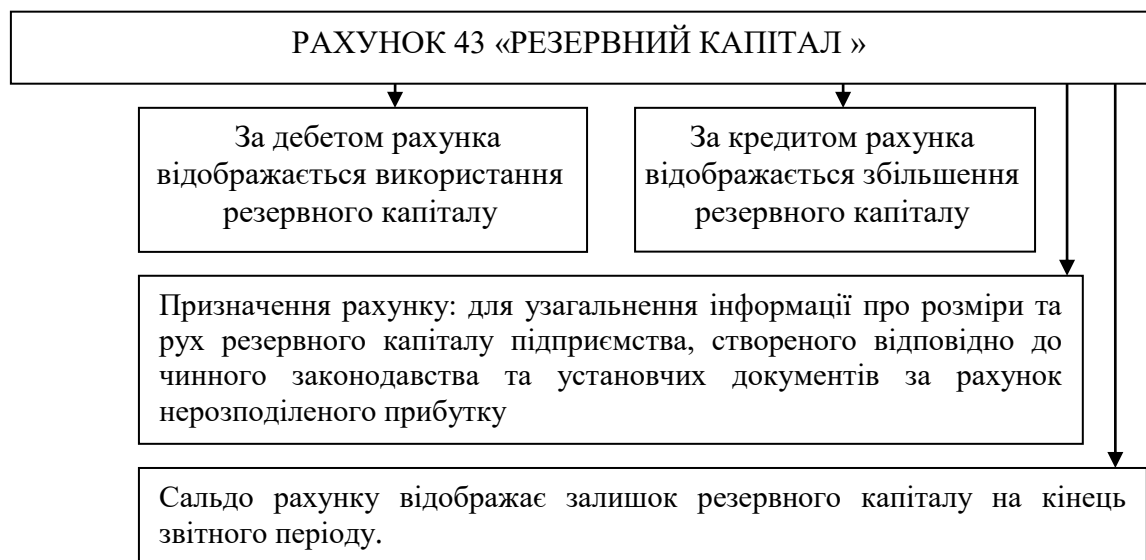

Рис. 2. 9 Будова і призначення рахунка 43 «Резервний капітал» *

*Узагальнено автором

Нерозподілений прибуток є складовою власного капіталу та слугує основним джерелом фінансування господарської діяльності СГ ТОВ «*****». Він формується шляхом залучення частини прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після спрямування цього прибутку на виплату дивідендів, збільшення резервів та інших складових власного капіталу.

Відповідно до чинного законодавства з бухгалтерського обліку, у Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок, який узагальнює інформацію про суму загального прибутку (збитку) - рахунок 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)», кредит якого вказує на збільшення прибутку від усіх видів діяльності, а дебет – на визнання збитків та використання прибутку (рис. 2.10).

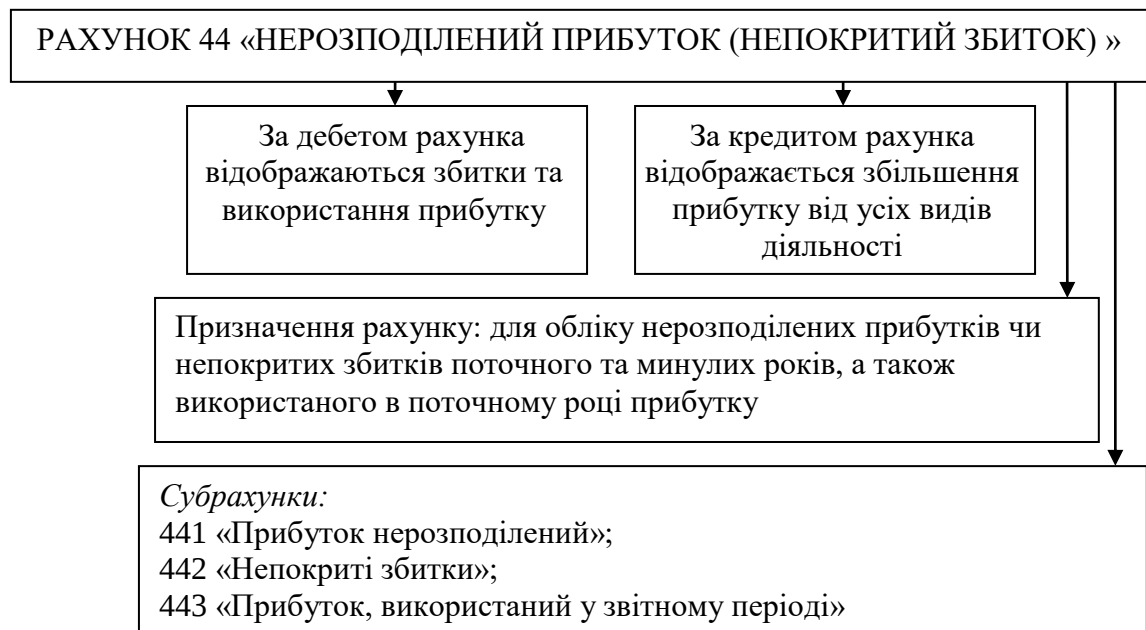

Рис.2.10 Будова і призначення рахунка 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» *

*Узагальнено автором

Нерозподілений прибуток – це та частина прибутку, що залишається на підприємстві і, яка фактично інвестується в розвиток підприємства. Сума власного капіталу збільшується на суму нерозподіленого прибутку, а на суму збитку, сума власного капіталу зменшується. Остаточний фінансовий результат звітного періоду (чистий прибуток чи збиток) відображається у Звіті про фінансові результати, а Баланс документує суму прибутку (непокритого збитку) станом на звітну дату. Розподіл прибутку проводиться відповідно до положень, зазначених в установчому договорі або статуті.

Більшість діючих сьогодні суб'єктів господарювання виробничої сфери своє існування пов'язують із власним капіталом. Саме тому, у таблиці 2.9

відобразимо основний зміст і кореспонденцію рахунків, які відображають формування і функціонування всіх видів власного капіталу.

Таблиця 2.9

**Типова кореспонденція з обліку формування і використання
власного капіталу**

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
<i>Облік статутного капіталу</i>		
1	2	3
Зареєстровано статут (зміни до статуту щодо збільшення статутного капіталу) товариства	46	401
Здійснено внески до статутного капіталу:		
– грошовими коштами	30, 31	46
– основними засобами	10	46
– інтелектуальною власністю та іншими нематеріальними активами	12	46
– цінними паперами інших суб'єктів господарювання	14	46
– матеріальними цінностями	20, 22	46
Збільшення статутного капіталу згідно з внесеними змінами до статуту	46	401
Збільшення статутного капіталу за рахунок:		
– додаткових внесків грошовими коштами	30,31	46
– нерозподіленого прибутку	44.3	46
– дивідендів, нарахованих учасникам	671	401
Зменшено статутний капітал при поверненні внесків учасникам	401	672
<i>Облік капіталу у дооцінках</i>		
Проведено дооцінку основних засобів та інших необоротних активів	10,11	411
Проведено дооцінку нематеріальних активів	12	412
Списана сума дооцінки основних засобів, нематеріальних активів	411; 412	441
<i>Облік додаткового капіталу</i>		
Відображено збільшення статутного капіталу за рахунок додаткового капіталу	42	40
Відображено емісійний дохід	30	421
Відображено суму первісної дооцінки основних засобів	10	423
Відображено суму перевищення збитку від продажу акцій над залишком емісійного доходу	44	421
Відображено вартість основних засобів, безоплатно одержаних підприємством	152	424
Відображено додаткові внески засновників понад розмір статутного капіталу	30, 31, 10, 12,	422
Відображено курсову різницю за дебіторською заборгованістю, погашення якої не планується найближчим часом (курс НБУ зріс)	18	423
Одержані безоплатно необоротні активи	10, 11, 12	424

1	2	3
<i>Облік резервного капіталу</i>		
Поповнено резервний капітал за рахунок додаткового капіталу	42	43
Частину резервного капіталу використано для збільшення статутного капіталу	43	40
Частину резервного капіталу використано для покриття збитків минулих звітних періодів	43	442
Частину резервного капіталу використано для забезпечення виплати дивідендів за привілейованими акціями	43	67
Відображено формування резервного капіталу відповідно до установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку	443	43
Відображено використання резервного капіталу на покриття збитків підприємства	43	442
<i>Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків)</i>		
Відображено використання прибутку на нарахування дивідендів власникам	443	671
Відображено списання непокритого збитку за рахунок пайового капіталу відповідно до статутних документів	41	442
Відображено прибутки, отримані внаслідок діяльності підприємства	79	441
Відображено збитки, отримані внаслідок діяльності підприємства	442	79
Використано прибуток на виплату премії за випущеними облігаціями	443	552
Проведено відрахування до резервного капіталу	443	43
Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді, за рахунок нерозподіленого прибутку	441	443
Списано суму прибутку, використаного у звітному періоді на непокриті збитки	442	443
Списано непокриті збитки за рахунок коштів резервного і додаткового капіталу	43, 42	442

Щомісячний рух власного капіталу, узагальнений за відповідними синтетичними рахунками слід відображати в облікових реєстрах найбільш поширеної – журнально – ордерної форми обліку. Облікові реєстри (журнали – ордера) призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації про господарські операції, що містяться у прийнятих до обліку первинних документах.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств,

затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390 [19] синтетичний облік власного капіталу слід здійснювати у журналі – ордері №7с.-г. та відомостях аналітичного обліку: 7.1 с.-г. - Відомість аналітичних даних по рахунку 42 «Додатковий капітал»; 7.2 с.-г.- Відомість аналітичних даних по рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»; 7.4 с.-г. - Відомість аналітичних даних по інших рахунках обліку власного капіталу: 40, 41, 43, 45, 46.

Враховуючи те, що у СГ ТОВ «*****» використовується автоматизована форма обліку з програмним забезпеченням BAS БУХГАЛТЕРІЯ, то перелічені реєстри формуватимуться у оборотно – сальдових відомостях за кожним синтетичним рахунком для обліку власного капіталу.

2. 3 Власний капітал у звітності суб'єктів господарювання

Завершальним етапом ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є складання фінансової звітності. В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначається, що підприємства зобов'язані подавати фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, якщо інше непередбачено законодавством [26, с. 53].

Власний капітал – вартість майна підприємства, які його засновники вносять у відповідних сумах для фінансування діяльності компанії у вигляді необоротних та оборотних активів. Тому для ефективного управління власним капіталом інформація про нього повинна бути точно відображена у різних формах звітності, основною метою, якої є інформувати користувачів інформації про стан її власного капіталу, що надзвичайно корисно для власників компанії та численних зовнішніх користувачів звітності під час прийняття управлінських рішень щодо ефективності використання капіталу.

Основні положення формування і відображення інформації про власний капіталі у формах бухгалтерської звітності, а також подання цих форм регламентується чинними на сьогоднішній день нормативними актами: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [27], НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [28], П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [29], П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами» [30]. Особливості подання інформації про власний капітал суб'єктами господарювання, які керуються міжнародними стандартами, регламентуються МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [20] та МСФЗ 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» [22]. Окрім того, необхідну інформацію при складанні звітності можна отримати із Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом №433 Міністерства фінансів від 28.03.2013 р. [18] та Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності затверджених наказом №476 Міністерства фінансів від 11.04.2013 р [17].

Інформація про величину і зміни у величині власного капіталу представлена у наступних формах звітності:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства (ф. 1) – I розділ пасиву балансу «Власний капітал»;
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф.2)
- Звіт про власний капітал (ф.4)
- Примітки до фінансової звітності (ф.5).

У балансі підприємства власний капітал документується в першому розділі пасиву, який носить назву «Власний капітал». При внесенні статей до Балансу на них записуються залишки за рахунки 40-46, тобто рахунками четвертого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань. Вважаємо, що рядок 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» є корисним для користувачів інформації, адже цей показник свідчить про результати діяльності підприємства (табл.2.10).

Таблиця 2.10

Відображення інформації про власний капітал у формах фінансової звітності*

Баланс (Звіт про фінансовий стан)		Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	
<i>Розділ I пасиву</i>		<i>Розділ II «Сукупний дохід»</i>	
Назва статті	Код рядка	Назва статті	Код рядка
Зареєстрований капітал	1400	Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400
Капітал у дооцінках	1405	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405
Додатковий капітал	1410	Накопичені курсові різниці	2410
Резервний капітал	1415	Частка іншого сукупного доходу асоційованих та інших спільних підприємств	2415
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Інший сукупний дохід	2445
Неоплачений капітал	1425	Інший сукупний дохід до оподаткування	2450
Вилучений капітал	1430	Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455
		Інший сукупний дохід після оподаткування	2460
		Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465

*Узагальнено автором

Ще однією формою, яка відображає інформацію про власний капітал є Звіт про фінансові результати. У Звіті про фінансові результати інформація про власний капітал документується в розділі II, який називається «Сукупний дохід».

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначає, що загальний дохід це зміни власного капіталу в поточному звітному періоді, спричинені діловими взаємодіями та іншими подіями (окрім зміни капіталу, спричинених операціями з власниками). Під час заповнення рядків розділу II Звіту про фінансові результати використання сальдо рахунків 41 та 42.

Однією із найбільш інформативніших форм звітності про власний капітал з фінансова звітність представлена Звіт про власний капітал. Звіт про власний капітал є однією із чотирьох річних форм фінансової звітності. Звіт про власний капітал містить дані про склад власного капіталу підприємства

протягом звітнього року. Цей звіт є частиною повного комплексу фінансової звітності разом зі Звітом про рух грошових коштів. Проте, слід зауважити, що Звіт про власний капітал та Звіт про рух грошових коштів не є частиною спрощеної фінансової звітності, тому вони не документуються такими суб'єктами господарювання, як: малі підприємства і мікропідприємства; непідприємницькі товариства; іноземні представництва. Враховуючи те, що СГ ТОВ «*****р» відноситься саме до категорії малих підприємств, методику формування Звіту про власний капітал висвітливо лише теоретично, без фактичних даних досліджуваного товариства.

Головною ціллю складання Звіту про власний капітал є те, що він надає користувачам повну, достовірну та об'єктивну інформацію про зміни у складі власного капіталу підприємства за звітний період.

Як уже зазначалося, власний капітал – це також однойменний розділ Звіту про фінансовий стан, тобто Балансу підприємства (розділ I пасиву). Однак Звіт про власний капітал містить більш детальну інформацію, яка розкриває причини змін складових власного капіталу, чого не видно в балансі. Так, даний звіт розкриває зміни у капіталі внаслідок:

- операцій з власниками, наприклад внесків до статутного капіталу, виплати дивідендів, реінвестиції прибутку, поповнення резервного капіталу тощо;
- результатів всієї господарської діяльності підприємства (доходи/витрати, чистий прибуток/збиток);
- інших операцій, які вплинули на компоненти так званого іншого сукупного доходу, наприклад переоцінка основних засобів.

У Звіті про фінансовий стан (балансі) цих внутрішніх операцій практично не видно, наприклад джерел формування статутного капіталу чи напрямів використання прибутку. Виходить, що на показники Звіту про власний капітал впливають своїми результатами два перших фінансових звітів за НП(С)БО 1: Звіт про фінансовий стан (баланс); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

В практиці формування інформації про власний капітал існують дві форми Звіту про власний капітал:

- форма № 4 – для фінансової звітності (НП(С)БО 1);
- форма № 4-к – для консолідованої фінансової звітності (НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»). Відмінність – у ньому є інформація про зміни у власному капіталі у розрізі неконтрольованої частки меншості. Однак цей звіт призначений виключно для материнських компаній, які мають дочірні та складають консолідовану звітність [32].

Основними джерелами інформації для відображення даних у Звіті про власний капітал є первинні і зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку за рахунками класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань. Окрім цього, Звіт про власний капітал формується вже після підготовки Балансу (Звіту про фінансовий стан) та [Звіту про фінансові результати](#). Саме тому, показники Звіту про власний капітал повинні відповідати даним бухгалтерського обліку і співпадати з даними Звіту про фінансовий стан (балансу) і Звіту про фінансові результати.

Існує певна послідовність складання Звіту про власний капітал (рис.2.11).

Крім того, проведені дослідження говорять, що важливо визнати проблему недостатньої інформації про власний капітал у звітності малих та мікропідприємств, адже інформація, яка відображається у I розділі пасиву балансу їх фінансової звітності документує єдину інформацію про наявність власного капіталу в розрізі його компонентів на початок та кінець звітного періоду, а звіт про фінансові результати документує лише (чистий) прибуток або збиток за період.

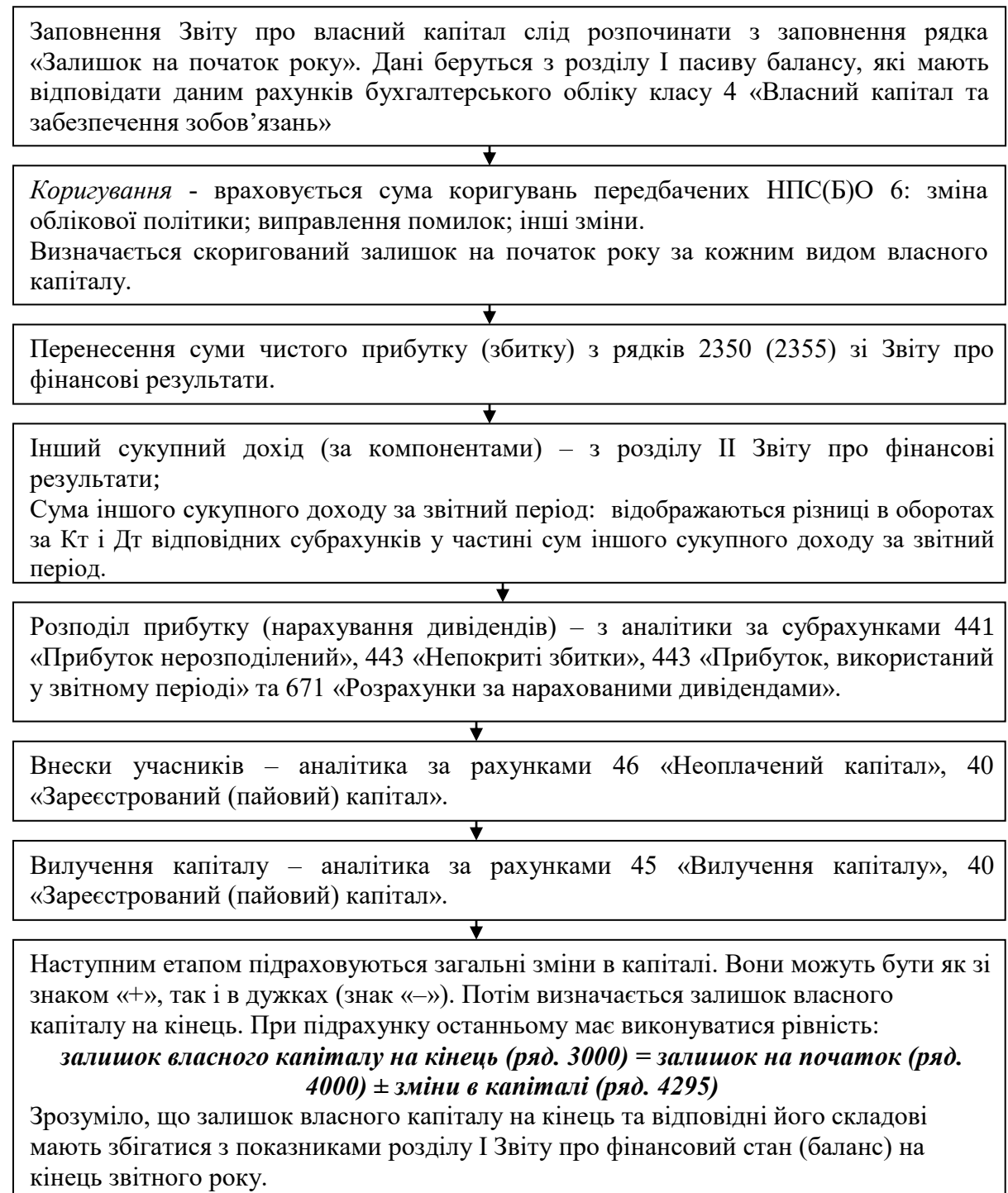

Рис. 2. 11 Етапи послідовності формування Звіту про власний капітал*

*Узагальнено автором на основі [32].

Як наслідок, неможливо зробити будь-які початкові оцінки причин зміни у складі власного капіталу. Така обмеженість призводить до додаткових витрат на отримання необхідної інформації про власний капітал, а їх величина є часто суттєвою для суб'єктів господарювання чи фізичних осіб, які прагнуть здійснити інвестиції в малий бізнес. Для вирішення цієї

проблеми є пропозиція скласти внутрішню звітність, в якій може бути передбачений рух та зміни складових капіталу підприємства [48].

Тому, ми вважаємо за доцільне, до Звіту про фінансові результати за формою № 2-м та за формою №2-мс додати окремий IV розділ «Розподіл прибутку», який би містив інформацію у додаткових статтях: «Виплати власникам (дивіденди)», «Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу», «Відрахування до резервного капіталу».

Це сприятиме розкриттю інформації щодо розподілу прибутку та розширить можливості користувачів, насамперед потенційних інвесторів, щодо аналізу інформації про використання і джерела фінансування власного капіталу.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1 Методичні підходи до формування ефективної системи управління капіталом підприємства для підвищення ефективності його використання

Управління капіталом – це система принципів та методологій, що використовуються для формулювання та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним формуванням капіталу та забезпеченням його ефективного використання в усіх видах корпоративної господарської діяльності. Управління капіталом також можна застосувати як вплив суб'єкта управління (підприємства) на об'єкт управління (капітал), спрямований на забезпечення його найефективнішого використання під час здійснення корпоративної господарської діяльності.

Задля забезпечення ефективного розвитку підприємства варто здійснювати продуктивне управління капіталом, адже його розміри та динаміка є важливими чинниками стосовно визначення їх оптимальності [25, с.95].

Система управління власним капіталом складається з таких підсистем: підсистема формування капіталу (формування достатнього капіталу, оптимізація структури капіталу, підтримка фінансової рівноваги та реінвестування капіталу); підсистема використання капіталу (фінансування оборотних та необоротних активів, зниження фінансових ризиків та фінансовий контроль); та функціональна підсистема (цілі, завдання, принципи, функції та методи) [33].

З огляду на важливість управління капіталом для прибутковості та зростання ефективної діяльності підприємства, можна зробити висновок, що йому часто приділяється недостатня увага. Основним призначенням управління власним капіталом є побудова оптимальної структури капіталу, тим самим ефективно фінансування діяльності компанії та досягнення її

установчих цілей. Управління корпоративним капіталом – це безперервний процес, що вимагає постійної уваги та комплексного підходу.

Метою управління власним капіталом є забезпечення оптимального формування та використання власного капіталу під час процесу фінансування господарської діяльності, тим самим максимізуючи добробут засновників та акціонерів у теперішньому та майбутньому.

Щоб досягнути поставленої мети, поставленої перед управлінням капіталом суб'єкта господарювання, слід зосередитися на вирішення таких основних завдань: визначення достатнього обсягу капіталу; оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання; забезпечення умов досягнення максимальної дохідності капіталу за визначеного рівня фінансового ризику; мінімізація фінансових ризиків, пов'язаних з використанням капіталу, за визначеного рівня його прибутковості; забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства; забезпечення фінансового контролю над капіталом підприємства з боку його засновників; забезпечення своєчасного реінвестування капіталу [10].

В цілому принципи, мету та завдання управління капіталом підприємства зображено на рисунку 3.1.

Основним призначенням управління власним капіталом підприємства є створення оптимальної структури капіталу, яка б ефективно фінансувала його господарську діяльність та давала б можливість досягати основних, установчих цілей суб'єкта господарювання.

Для досягнення динамічного та ефективного управління власним капіталом компанії необхідно дотримуватися таких принципів:

- принцип обґрунтованості та достатності джерел формування власного капіталу, тобто визначення економічно обґрунтованого та достатнього обсягу власного капіталу на кожному етапі діяльності компанії;
- принцип оцінки вартості складових власного капіталу та доцільності їх залучення, тобто оцінка всіх потенційних джерел власного капіталу з точки зору вартості, що впливатиме на рішення щодо доцільності їх залучення;

Рис.3. 1 Схема управління капіталом підприємства*

Джерело [25].

– принцип оптимальних джерел формування власного капіталу, тобто можливість використання різних джерел фінансування для формування різних складових власного капіталу;

– принцип ризику при формуванні та використанні власного капіталу.

Оскільки організація власного капіталу пов'язана зі значними ризиками, необхідно враховувати потенційні ризики, максимально мінімізувати їх та передбачати запобіжні заходи для всіх складових власного капіталу;

- принцип контролю. Цей принцип вимагає від фінансових менеджерів контролю за формуванням та ефективним використанням власного капіталу;

- принцип динамізму та гнучкості. Цей принцип відображає доцільність динамічного коригування політики управління власним капіталом під впливом зовнішніх та внутрішніх економічних факторів середовища;

- принцип узгодженості зі стратегічними цілями розвитку підприємства. Цей принцип дозволяє повною мірою враховувати стратегічні пріоритети розвитку економічної діяльності під час реалізації цілей управління власним капіталом [5].

Як показали проведені дослідження, вчені – економісти схилиються до думки, що система управління капіталом підприємства включає три підсистеми:

1. Управління формуванням капіталу включає формування достатнього обсягу капіталу, оптимізація структури капіталу, підтримка фінансової рівноваги та реінвестування капіталу.

2. Управління використанням капіталу включає фінансування необоротних та оборотних активів підприємства, мінімізацію фінансового ризику та фінансовий контроль.

3. Функціональна підсистема включає мету, завдання, принципи, функції та методи управління капіталом підприємства [9].

Здійснення процесу управління власним капіталом на підприємстві здійснюється поетапно, що можна узагальнити наступною схемою (рис.3. 2).

Управління капіталом має бути систематичним, комплексним та раціональним. Підприємства повинні розробити чіткий перелік завдань з управління капіталом на певний період та доручити їх виконання відділу фінансового менеджменту.

Управління капіталом забезпечує вплив на розмір та структуру капіталу, визначення джерел формування капіталу, а його загальним призначенням є підвищення ефективності використання капіталу. Для успішної реалізації стратегії управління капіталом підприємства необхідно встановити відповідні механізми управління, уточнити цілі та контролювати досягнення цих цілей. Це допоможе оптимізувати структуру капіталу та забезпечити підвищення рентабельності капіталу.

Рис.3.2 Етапи управління капіталом підприємства*

*Узагальнено автором

Для задоволення потреб управління власним капіталом, на нашу думку, у СГ ТОВ «*****» доцільно створити окремий модуль, який може працювати як надбудова Excel в середовищі операційної системи Windows, повністю використовуючи всі її функції. Функції цього модуля включатимуть: надання аналітичної інформації особам, відповідальним за рішення з управління капіталом, на основі відповідних поточних даних та прогнозних показників фінансової звітності; моделювання та прогнозування доступності, складу, структури та ефективності власного капіталу; виявлення та кількісна оцінка причин зміни оборотності капіталу та прибутковості; виконання розрахунків оптимізації структури капіталу тощо.

Запропонована нами модель аналізу капіталу дозволить: ефективно організувати процес аналізу доступності та ефективності використання власного капіталу, а також оптимізувати його структуру; обґрунтувати резерви для покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання та, таким чином, забезпечення економічного зростання; дослідити практичні заходи застосування виявлених резервів та сформулювати альтернативні варіанти вибору та прийняти відповідні управлінські рішення.

У системі управління корпоративним капіталом вирішальним фактором для забезпечення впорядкованої організації цього процесу є чітко налагоджена і надійна система забезпечення цього процесу. Ця система включає елементи інформаційно-аналітичної підтримки, контролю та моніторингу та базується на чинній нормативно-правовій базі, комплексі фінансової інформації та стандартах оцінки ефективності формування та використання власного капіталу. Моніторинг процесу управління корпоративним капіталом дозволяє постійно діагностувати оптимізацію масштабів та напрямків формування та використання власного капіталу, а також його відповідність стратегії та поточним потребам. Це дозволяє виявляти ознаки кризи та їх масштаби, досліджувати ключові фактори, що сприяють кризам, розробляти заходи щодо запобігання кризам та захисту від банкрутства, а також контролювати впровадження цих заходів за допомогою сучасних фінансових інструментів.

В цілому, запровадження ефективної системи управління підприємством у СГ ТОВ «*****» дозволить вирішити наступні завдання:

- формування власного капіталу оптимального розміру, який би забезпечував ефективне господарювання товариства;
- чітке і раціональне використання та розподіл капіталу на підприємстві в розрізі напрямів його використання;
- забезпечення максимальної дохідності капіталу на підприємстві;

- досягнення мінімальних ризиків, щодо використання капіталу на підприємстві;
- оптимізація розміру і структури капіталу на підприємстві;
- підтримка фінансового балансу на підприємстві;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу на підприємстві.

З метою досягнення поставлених завдань перед управлінням капіталом в практиці існує кілька методів оптимізації капіталу підприємства (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Методи оптимізації капіталу та їх коротка характеристика*

Метод оптимізації	Опис методу
<i>Оптимізація структури капіталу через управління величиною ефекту фінансового левериджу</i>	Ефект фінансового левериджу показує відсоток збільшення прибутковості власного капіталу за рахунок залучення в обіг позикових коштів. Цей метод визначає, що найбільш ефективним буде таке співвідношення власних і залучених джерел фінансування, при якому приріст чистої рентабельності власного капіталу та ефект фінансового левериджу будуть мати максимальні значення
<i>Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімальної його вартості</i>	Метод передбачає оцінку власного та позикового капіталу за окремими їх складовими, а також оцінку капіталу за його середньозваженою вартістю
<i>Оптимізація структури капіталу для мінімізації рівня фінансового ризику та строків залучення капіталу</i>	Цей метод пов'язаний з вибором більш дешевих варіантів фінансування різних груп активів підприємства за допомогою таких підходів: 1) консервативний – використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів; 2) агресивний – використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів; 3) компромісний – фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань.

* Узагальнено автором на основі [47].

Значним резервом у напрямку покращення діяльності компанії є підвищення ефективності формування та використання капіталу, це досягається завдяки ефективному та результативному створенню системи управління власним капіталом на компанії. Система управління створенням і використанням власного капіталу підприємства включає вибір між різними методами створення власного капіталу, застосуванням різних способів доступу до зовнішніх джерел фінансування та забезпечення їх фінансової та юридичної привабливості, а також вибір методу, який мінімізує податкові платежі, зменшить витрати та розподілить прибуток компанії. Управління використанням власного капіталу передбачає впровадження збалансованої інвестиційної стратегії та залежить від методу, який компанія обере для фінансування наявних та відсутніх активів.

В цілому, правильно організована і впроваджена у практику діяльності СГ ТОВ «*****» система збереження власного капіталу підприємства матиме вирішальне значення для стабільності фінансів досліджуваного господарства. Ця система базуватиметься на виборі дивідендної політики, порядку виплати учасникам дивідендів та розподілі прибутку між власниками та реінвестованого прибутку.

3.2 Пропозиції щодо удосконалення вітчизняного обліку власного капіталу в частині облікового забезпечення

Організація бухгалтерського обліку – це комплекс дій, що створює комплексну систему бухгалтерського обліку, підтримує та покращує якість її організації, а метою її функціонування є задоволення інформаційних потреб користувачів бухгалтерської інформації, включаючи вибір організацій та створення допоміжної матеріально-інформаційної системи для бухгалтерського процесу.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.99 р. №996-XIV стверджує, що організація бухгалтерського обліку на підприємстві належить до компетенції його власника або уповноваженого

органу. Зокрема, ст. 8 цього Закону описує структуру бухгалтерського обліку підприємства, яка являє собою сукупність принципів, методів та процедур, що застосовуються підприємством для створення та подання фінансової звітності. Своєчасність, точність, об'єктивність бухгалтерських даних та неупередженість звітних даних, необхідних для внутрішніх та зовнішніх користувачів, залежать від правильності організації бухгалтерського обліку.

Найважливішими складовими облікового процесу, в ході організації обліку власного капіталу є: облік зареєстрованого (пайового) капіталу; облік формування і використання фондів і резервів підприємства; визначення й облік фінансових результатів. Основні завдання облікової політики в частині обліку власного капіталу відображена на рисунку 3. 3.

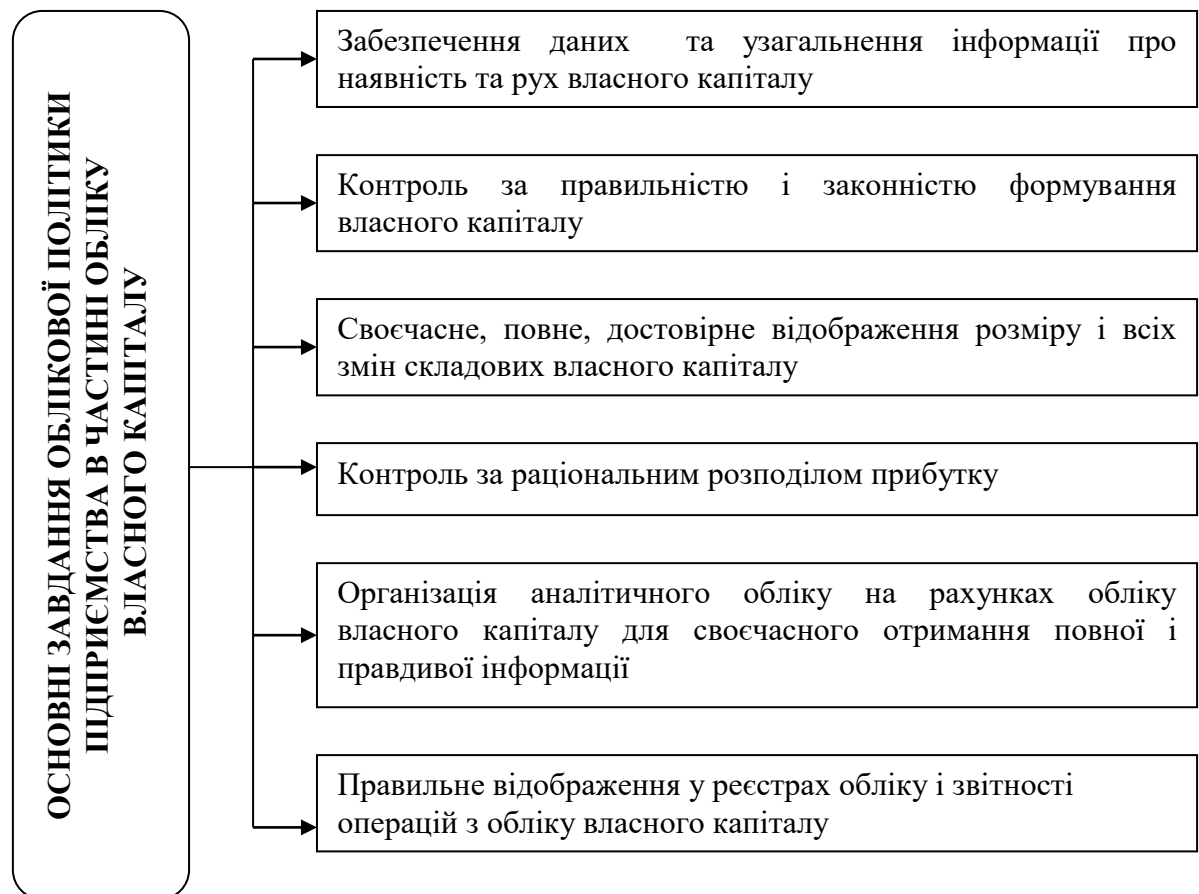

Рис. 3.3 Основні завдання облікової політики в частині обліку власного капіталу в СГ ТОВ «*****»*

*Узагальнено автором

Найважливіші моменти та елементи облікової політики СГ ТОВ «*****» відображено в Статуті та в Наказі про облікову політику товариства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Елементи облікової політики щодо складових власного капіталу у
СГ ТОВ «*****»***

<i>Складові капіталу</i>	<i>Елементи облікової політики</i>
<i>Зареєстрований (пайовий) капітал</i>	- Порядок формування та оцінка внесків - Порядок збільшення та зменшення зареєстрованого капіталу, - Порядок вибуття учасників і визначення розміру належного їм внеску.
<i>Капітал у дооцінках</i>	- Порядок обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід).
<i>Резервний капітал</i>	- Порядок формування та щорічні відрахування до резервного капіталу та порядок його використання.
<i>Нерозподілений прибуток</i>	- Джерела формування нерозподіленого прибутку, - Напрямки розподілу та використання прибутку.
<i>Неоплачений капітал</i>	- Порядок погашення сум заборгованості власників (учасників) за внесками до складеного капіталу. - Порядок розрахунку розміру даного виду капіталу при визначенні підсумку власного капіталу.

* Узагальнено автором

Основною метою облікової політики є сприяння організації бухгалтерського обліку на підприємстві як комплексної системи, що охоплює всі аспекти бухгалтерського процесу: організаційні, методологічні, технічні. Організаційна складова містить перелік осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку власного капіталу, їхні посадові інструкції та перелік сфер відповідальності. Вона також включає комерційну таємницю та метод її захисту, систему внутрішнього контролю тощо. Ці організаційні питання можуть стосуватися відповідальності бухгалтера, відділу бухгалтерського

обліку, головного бухгалтера, відділу внутрішнього контролю, спеціального комітету, аудиторської компанії тощо.

Сформована облікова політика підприємства може документуватись у внутрішніх положеннях: в Положенні або в Наказі про облікову політику. Найчастіше юридичні особи - суб'єкти господарювання формують і видають відповідні Накази. Такий Наказ про облікову політику існує і в досліджуваному товаристві СГ ТОВ «*****». Проведені дослідження показали, що об'єкти облікової політики власного капіталу, які відображаються в Наказі про облікову політику СГ ТОВ «*****» визначають лише наступні моменти:

- первинні документи з обліку власного капіталу (план-графік документообороту - відсутній);
- перелік субрахунків та аналітичних рахунків, необхідних для відображення в бухгалтерському обліку операцій з власним капіталом (в додатку до Наказу про облікову політику – робочому Плані рахунків).

Доцільно, щоб цей Наказ відображав більш ширшу і конкретнішу інформацію щодо організації обліку власного капіталу, а саме: склад нормативних вимог та перелік бухгалтерських вимог (стандартів), яким підпорядковується товариство з обмеженою відповідальністю при здійсненні обліку власного капіталу, робочий План рахунків з відображенням субрахунків та аналітичних рахунків, правила збільшення власного капіталу, умови створення, збільшення та використання резервного капіталу, правила здійснення переоцінки необоротних активів та відображення їх результатів у складі капіталу у дооцінках (уцінках), порядок створення забезпечення зобов'язань, порядок використання прибутку (рис. 3.4).

Рис.3.4 Запропоновані норми облікової політики щодо власного капіталу в СГ ТОВ «*****»*

* Розроблено автором

Вважаємо за доцільне включити запропоновані моменти облікової політики щодо обліку власного капіталу до Наказу про облікову політику СГ ТОВ «*****». Це сприятиме веденню бухгалтерського обліку відповідно до нового Закону України про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю та інших правових норм, а також дозволить отримати необхідну інформацію для забезпечення ефективного управління власним капіталом підприємства.

Ще одним не менш важливим компонентом управління досліджуваною ділянкою обліку – обліку власного капіталу є організація документообігу, яка суттєво впливає на ефективність прийняття рішень щодо економіки. Організація документообігу на підприємстві залежить від масштабів діяльності підприємства, його функцій, кількості рівнів управління та обсягу документації. Для сприяння руху та своєчасної подачі первинних документів з бухгалтерського обліку керівництвом підприємства створюється графік документообігу. Основною метою цього графіка документообігу є сприяння вдосконаленню бухгалтерської роботи, посилення контролю за бухгалтерським обліком, підвищення ступеня його автоматизації та механізації. Дані первинних документів та таблиць документообігу повинні бути основним джерелом оцінки ефективності використання капіталу та його складових (кошти підприємства, виручка, позикові кошти), задокументованих в іншому компоненті технологічного блоку облікової політики – у системі внутрішньої управлінської звітності.

Використовуючи формальну структуру компанії, правила щодо структурних підрозділів та описи посад співробітників, а також внутрішні нормативні акти щодо компанії, створюється типовий графік руху документів на компанії. Графік руху документів – це визнаний метод обробки інформації, який зазначений у первинних документах. Сьогодні практично всі суб'єкти господарювання використовують автоматизовані форми обробки економічної інформації з певним програмним забезпеченням.. Система автоматизації облікового процесу власного капіталу повинна мати засоби та правила створення документів, підтримки руху документів від моменту їх створення чи одержання до ведення їх електронного архіву, і водночас базуватися на програмному та апаратному забезпеченні.

Проведені дослідження показали, що в СГ ТОВ «*****» відсутній графік документообігу, що утруднює та сповільнює працю працівників бухгалтерської служби. Саме тому, дослідження організації обліку власного капіталу призвело до розробки запропонованої схеми документообігу, яка

відображає операції, пов'язані з формуванням та використанням власного капіталу в бізнесі (рис.3.5).

Рис. 3.5 Запропонована модель документообігу в СГ ТОВ «*****»*

* Розроблено автором

Графік надає головному бухгалтеру повноваження вимагати від працівників подання документів у встановлені терміни. Якщо немає фіксованого графіка, то фінансова звітність не буде підготовлена якісно та вчасно. Аби не порушувати законодавство і не наражатися на штрафи, графік документообігу має відповідати не лише чинному законодавству, а й локальним правовим актам установи, наприклад, розробленим на підприємстві положенням про структурні підрозділи, посадовим інструкціям та іншим документам.

Отже, запропонована нами модель документообігу сприятиме чіткій організації обліку власного капіталу, допомагатиме вирішувати питання, пов'язані з рухом документів.

Грошова вартість власного капіталу та складний характер його відповідності вимагає точного, чіткого, законного бухгалтерського обліку, здійснення будь-яких видів огляду та аналізу грошової вартості власного капіталу, пов'язаних з кожним суб'єктом господарювання, що підтверджує важливість питання. Як наслідок, без додаткового вдосконалення організації бухгалтерського обліку неможливо ефективно управляти власним капіталом, ці дані є не лише описовими для стану та зміни об'єктів управління, але є основою для контролю. В результаті цього, ми пропонуємо створити і запровадити у виробничу практику форму Звіту з обліку та інформаційного забезпечення, яка сприятиме контролю та аналізу власного капіталу підприємства. Запропонована форма звіту має включати інформацію про склад власного капіталу підприємства (рис.3.6).

Назва документа	• Призначення
Звіт про рух додаткового капіталу	• Рух складових власного капіталу за додатковими сегментами, що не відображаються у формі 4 «Звіт про власний капітал».
Звіт про проведення дооцінки необоротних активів	• Необоротні активи за результатами дооцінки, суми переоцінки, зносу.
Звіт по цільових фондах підприємства	• Облік використання цільових фондів у складі додаткового капіталу за напрямки відповідно статуту та положень.

Рис.3.6 Перелік внутрішніх звітів з обліку складових власного капіталу*

* Розроблено автором

Використання цього звіту має вирішальне значення для досягнення мети корпоративного управління, своєчасного і повного інформування учасників про обсяг та структуру власного капіталу, зміни до власного капіталу та його джерела, систему нарахування та сплати різних видів корпоративних зобов'язань.

3.3 Гармонізація обліку власного капіталу за МСФЗ

У сучасних економічних умовах значна кількість українських підприємств різних форм власності прагне інтегруватися у світовий економічний простір, що зумовлює зміну умов їх функціонування. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання гармонізації національних підходів до обліку власного капіталу із вимогами міжнародних стандартів.

Для забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємств важливу роль відіграє їхній власний капітал, адже саме його аналіз надає можливість внутрішнім і зовнішнім користувачам фінансової звітності оцінювати фінансовий потенціал суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі.

Власний капітал є провідним елементом у структурі капіталу підприємства, визначає рівень його фінансової незалежності та стійкості, а також впливає на результати діяльності.

Для прийняття ефективних управлінських рішень керівникам необхідно мати повну, достовірну та своєчасну інформацію про фінансово-майновий стан підприємства. Основним джерелом такої інформації виступають дані бухгалтерського обліку та фінансова звітність. Саме тому удосконалення методики обліку власного капіталу та якісне відображення відповідної інформації у фінансовій звітності набувають особливого значення для сучасних підприємств.

Слід зазначити, що капітал належить до найбільш складних для інтерпретації бухгалтерських понять. Кожна з існуючих облікових теорій

пропонує власне бачення цієї категорії. В межах Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) особливо важливим є правильне розуміння сутності капіталу відповідно до принципів підготовки та подання фінансової звітності. Це пояснюється тим, що специфічне трактування капіталу в межах МСФЗ значною мірою визначає методологію бухгалтерського обліку господарських операцій та підхід до формування фінансового стану підприємства у звітності.

Доказом того, що удосконалення національної системи фінансового обліку здійснюється через розвиток її об'єктів та методологічних засад є традиційна практика внесення удосконалень у вітчизняну систему обліку внаслідок змін, що відбулись в системі IAS/IFRS. Зокрема, протягом останніх років до складу чинної системи фінансового обліку були включені такі нові об'єкти, як сукупний дохід, інвестиційна нерухомість, кваліфікаційні активи, гудвіл при приватизації (корпоратизації), зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках тощо, а також щодо них було змінено методичні аспекти облікового відображення господарських операцій.

При ознайомленні з основами МСФЗ як з певною обліковою концепцією, особливу важливість набувають розуміння та трактування поняття капіталу в рамках принципів складання та подання фінансової звітності. «Це зумовлено тим, що специфічне трактування капіталу міжнародними стандартами багато в чому визначає методологію обліку конкретних фактів господарського життя та підхід до подання картини фінансового стану підприємства в бухгалтерській звітності» [23].

Складність даного питання полягає в тому, що українські суб'єкти господарювання на мають належної і достатньої практики у сфері використання МСФЗ. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» існує перелік тих суб'єктів господарювання, які зобов'язані формувати і подавати форми фінансової звітності дотримуючись діючих МСФЗ та МСБО. Проте, кількість таких підприємств є невелика.

Стосовно Концептуальної основи МСФЗ, метою бухгалтерського обліку власного капіталу є формування достовірної, об'єктивної та корисної інформації про стан і структуру власного капіталу підприємства. Така інформація є необхідною як для внутрішніх користувачів (керівництва, власників), так і для зовнішніх - інвесторів, кредиторів, контролюючих органів - з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Облік власного капіталу має виняткове значення, оскільки саме облікові дані є базою для оцінювання кредитоспроможності підприємства, визначення рівня його фінансової стабільності та інвестиційної привабливості з боку потенційних партнерів і контрагентів.

У контексті застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) особливої ваги набуває правильне розуміння сутності капіталу відповідно до принципів складання та подання фінансової звітності. Це пояснюється тим, що специфічне трактування капіталу в межах МСФЗ суттєво впливає на методологію обліку господарських операцій, формування фінансових результатів та відображення реального фінансового стану підприємства у звітності. В міжнародній практиці бухгалтерського обліку не існує такого поняття, як «власний капітал», еквівалентом до нього в МСФЗ є поняття «чисті активи» (netassets) [34].

На відміну від національних основ бухгалтерської звітності, де звітність про власний капітал формується стосовно лише одного правового акту - Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», практика зарубіжного досвіду свідчить, що питання обліку власного капіталу розглядається у кількох міжнародних стандартах фінансової звітності, зокрема: МСФЗ (IAS) 1 «Подання фінансової звітності»; МСФЗ (IAS) 8 «Облікова політика, зміни бухгалтерських оцінок та помилок»; МСФЗ (IAS) 12 «Податки на прибуток»; МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»; МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти». В цілому, правове забезпечення бухгалтерського обліку власного капіталу в рамках зарубіжного досвіду відображено на рисунку 3.7.

РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЗА МСФЗ ТА МСБО

МСФЗ (IAS) 1 «Подання фінансової звітності»
 МСФЗ (IAS) 8 «Облікова політика, зміни бухгалтерських оцінок та помилок»
 МСФЗ (IAS) 12 «Податки на прибуток»
 МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»
 МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти».

Рис.3.7 Регулювання обліку власного капіталу на міжнародному рівні*

* Узагальнено автором

Відповідно у перелічених МСФЗ висвітлюються основні визначення, пов'язані з обліком капіталу підприємства (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Зміст елементів капіталу за МСФЗ

Складові капіталу	Стандарт	Назва стандарту
Визначення капіталу	Концептуальна основа МСФЗ	Принципи підготовки фінансової звітності
Характеристика капіталу та його відмінність від зобов'язань	МСФЗ (IFRS) 7	Фінансові інструменти: розкриття інформації
	інтерпретації МСФЗ (IFRIC) 2	Частки участі в кооперативах і подібних фінансових інструментах
Відображення в складі капіталу зміни вартості окремих видів активів, а також відстрочені податки, пов'язані з цим	МСБО (IAS) 12	Податки на прибуток
	МСБО (IAS)	Основні засоби
	МСБО (IAS) 38	Нематеріальні активи
	МСБО (IAS) 39	Фінансові інструменти: визнання та оцінка
Відображення в складі капіталу результатів змін облікової політики та виправлення помилок	МСФО (IAS) 8	Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки
Відображення в складі капіталу результатів змін курсової різниці	МСФО (IAS) 21	Вплив змін валютних курсів
Розкриття інформації щодо власного капіталу у фінансовій звітності підприємства	МСБО (IAS) 1	Подання фінансових звітів
	МСФЗ (IFRS) 7	Фінансові інструменти: розкриття інформації
	інтерпретації МСФЗ (IFRIC) 2	Частки участі в кооперативах і подібних фінансових інструментах

На міжнародному рівні також виділяються загальні принципи, основи та рекомендації щодо обліку власного капіталу в зарубіжних країнах. Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), компоненти власного капіталу включають:

- капітал, внесений акціонерами;
- додатковий капітал, що перевищує номінальну вартість або премію акцій;
- додатковий капітал, що спостерігається внаслідок переоцінки;
- накопичений нерозподілений прибуток;
- резерви;
- резерви розподіленого доходу;
- коригувальні резерви, що використовують для підтримки капіталу;
- певні курсові різниці [13].

Окрім цього, в Концептуальній основі фінансової звітності висвітлюється дві концепції капіталу, що існують в міжнародній практиці. Існує дві теорії капіталу: фінансова та фізична (табл. 3. 4).

Таблиця 3.4

Дві концепції капіталу*

Фінансова концепція капіталу	Фізична концепція капіталу
Відповідно до даної концепції, капітал є синонімом чистих активів або власного капіталу підприємства. Фінансова концепція капіталу приймається більшістю підприємств при складанні своїх фінансових звітів	За фізичною концепцією капітал розглядається як виробнича потужність підприємства, що базується, наприклад, на вироблених одиницях за день.
Збереження фінансового капіталу	Збереження фізичного капіталу
Прибуток є збільшенням фінансової суми чистих активів за період (виключаючи операції з власниками).	Прибуток є збільшенням фізичної виробничої потужності за період (виключаючи операції з власниками).

*Джерело [13].

Фірми обирають власні методи вимірювання та підтримують капітал залежно від інтересів та потреб користувачів. Якщо користувача турбує

підтримка номінального інвестованого капіталу та враховуються зміни купівельної прибутковості грошей, використовують фінансову концепцію. Якщо користувач турбує виробнича потужність компанії, то доцільно використовувати концепцію підтримки фізичного капіталу. В усіх концепціях прибуток – це вартість майна після вирахування витрат з доходу, враховуючи коригування для забезпечення підтримки капіталу на рівні, що відповідає його початковій вартості. Витрати, що перевищують дохід, визнаються збитками, які зменшують вартість капіталу.

Визначення капіталу базується не на оцінці минулих подій, а на оцінці поточного стану підприємства. Ця оцінка може служити основою для майбутніх інвестиційних рішень більшою мірою, ніж оцінка минулих подій. Ця філософія лежить в основі та виправдовує практику представлення елементів балансу за справедливою вартістю та порівняння їх з дисконтованою вартістю майбутніх грошових потоків.

Вартість капіталу компанії визначається, з одного боку, з відображення економічних фактів життя протягом звітного періоду, а з іншого боку, з оцінки статей балансу як частини фінансового становища підприємства на звітну дату. Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, власний капітал акціонерів визначається як залишкова вартість підприємства, тобто різниця між активами та зобов'язаннями, яка фактично еквівалентна чистим активам/зобов'язанням.

Всі зміни у величині та структурі власного капіталу за звітний період відображаються в спеціальному Звіті про зміни у власному капіталі (Statement of changes in shareholders' equity), який є важливою частиною фінансової звітності компаній.

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), Звіт про зміни у власному капіталі має на меті відображати зміни у власному капіталі, що виникають внаслідок операцій з власниками та поза ними. Така категоризація причин змін у власному капіталі допомагає бухгалтерам - практикам структурувати свої звіти на основі економічного змісту процесів,

що призводить до логічного, лаконічного та корисного відображення інформації про рух власного капіталу. У таблиці 3.5 викладено вимоги до підготовки звіту про зміни у власному капіталі згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1).

Таблиця 3.5

Порядок складання звіту про зміни капіталу за МСБО 1*

Зміни власного капіталу				
Сплачений капітал		Емісійний прибуток	Резерви у складі капіталу	Нерозподілений прибуток
Акціонерний капітал	Викуплені власні акції			
Балансова вартість на початок періоду				
Рядково відображаються зміни власного капіталу, що виникають внаслідок:				
1.1. Прибутки чи збитку				
1.2. Іншого сукупного доходу (наводиться постатейний аналіз його компонентів)				
Проміжний результат: загальний сукупний дохід за весь період				
2. Операцій із власниками (розкриваються окремо)				
Проміжний результат: за операціями з власниками				
3. Ретроспективне застосування або ретроспективне виправлення				
Балансова вартість на кінець періоду				

*Джерело [16]

У фінансовій звітності інформація про статутний капітал відображається у:

- Звіті про фінансовий стан (балансі);
- Звіті про зміни у власному капіталі за період;
- Примітках до фінансової звітності.

Відповідно до вимог МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» у звітності суб'єкта господарювання повинна бути відображена інформація, яка стосується власного капіталу:

- кількість акцій, що дозволені до випуску, випущені та їх кількість в обігу;
- частка неоплаченого капіталу;
- номінальна чи юридично визначена (оголошена) вартість акцій;
- зміни рахунків акціонерного капіталу за період;
- права, привілеї та обмеження, що стосуються розподілу дивідендів та оплати капіталу;
- відстрочені дивіденди за привілейованими кумулятивними акціями;

- викуплені акції;
- акції, зарезервовані для майбутніх випусків, відповідно до опціонних та продажних контактів;
- додатковий (емісійний) дохід;
- додатковий капітал від переоцінки;
- резерви та накопичений чистий прибуток [КОНЦЕП. основа].

Отже, ключовими перевагами гармонізації методів обліку власного капіталу з Міжнародними стандартами фінансової звітності є:

- забезпечення порівняльності фінансової звітності компаній, незалежно від країни їхньої діяльності;
- підвищення прозорості фінансової інформації для інвесторів та інших зацікавлених сторін;
- покращення управління ризиками за допомогою стандартизованих методів бухгалтерського обліку;
- сприяння залученню міжнародного фінансування та інвестицій.

Розроблення спільних основ обліку власного капіталу за МСФЗ має вирішальне значення для інтеграції національної систем бухгалтерського обліку у світову економіку. Це допомагає зміцнити довіру інвесторів, знизити вартість капіталу та сприяти економічному розвитку.

Успішна гармонізація вимагає систематичної адаптації до місцевих умов, навчання персоналу та вдосконалення технічних інструментів. МСФЗ закладають основу для створення єдиної системи бухгалтерського обліку, яка відповідає вимогам сучасної світової економіки. Це значний крок до більшої ефективності та прозорості у світовій фінансовій звітності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Як результат проведених наукових досліджень у кваліфікаційній роботі щодо обґрунтування теоретичних концепцій та пропозицій покращення бухгалтерського обліку та аналізу власного капіталу підприємства, можна зробити наступні висновки.

1. Економічну категорію «власний капітал підприємства» можна розглядати як особливий об'єкт обліку та управління, що дає змогу оцінити рівень фінансової стійкості та безпеки підприємства для його власників, а також визначити ступінь конкурентоспроможності для потенційних інвесторів і кредиторів.

2. Вивчивши законодавчі та теоретичні аспекти бухгалтерського обліку, є очевидним, що метою власного капіталу з фінансової точки зору є забезпечення підприємства ресурсами, необхідними для організації господарсько-економічної діяльності. З облікового погляду, власний капітал вважається частиною майна підприємства, яке залишається після вирахування всіх його зобов'язань.

3. Залучення та розмір зареєстрованого капіталу здійснюється за певними процедурами залежно від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Інколи на практиці існують суворі обмеження, які у правовому колі регулюються цілим рядом нормативно – правових документів

4. Компоненти власного капіталу за різними функціями поділяються на наступні групи, такі як зареєстрований капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений та вилучений капітал накопичений та регулятивний капітал.

5. Об'єктом дослідження виступає сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «*****» (далі - СГ ТОВ «*****»)) розташоване у селі ***** району ***** області і яке спеціалізується на виробництві продукції олійних та зернових культур.

6. Виробничо – господарська діяльність СГ ТОВ «*****» знаходиться на середньому рівні, проте основні економічні показники з кожним роком знижуються як наслідок важкої економічної ситуації та складних умов господарювання в результаті загарбницької війни росії проти України. В цілому, впродовж останніх трьох років найвищі показники виробничо – господарської діяльності СГ ТОВ «*****» спостерігались у 2023 році. Такий факт пояснюється тим, що саме в цей період 2022 – 2023 р.р. досліджуване господарство здійснювало зовнішньоекономічну діяльність пов'язану з експортом сільськогосподарської продукції галузі рослинництва, зокрема пшениця, ріпак, соняшник та ячмінь.

7. Незаперечною позитивною тенденцією в динаміці величини загального капіталу досліджуваного товариства є те, що сума залученого капіталу з кожним роком зменшується і в структурному відношенні займає невелику частку у загальній сумі всього капіталу. У звітному році власний капітал становив 90352,5 тис. грн. у питомій частці - 90,5%. Окрім цього, загальна сума власного капіталу у 2024 році в порівнянні з 2022 роком зросла на третину або на 22410,5 тис. грн., що свідчить про покращення фінансового стану товариства.

8. Впродовж останніх трьох років величина власного капіталу з кожним роком збільшується. При цьому найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу за досліджуваний період займала величина резервного капіталу, яка у 2024 році збільшилась на 187,7% проти 2022 року. Важливе місце у складі величини власного капіталу займає нерозподілений прибуток. Зростання величини резервного капіталу свідчить про рішення засновників товариства вагому частину одержаного чистого прибутку сфокусувати у величині резервного капіталу. Таке рішення свідчить про акумуляцію певної суми одержаного прибутку на покриття непередбачуваних форсмажорних обставин, виникнення яких в час війни росії проти України є частою реальністю.

9. У дослідженому господарстві було впроваджено автоматизований облік для обробки економічної інформації за допомогою комп'ютерної програми BAS БУХГАЛТЕРІЯ. Це програмне забезпечення користується великим попитом серед українських аграріїв, так як виступає альтернативою російській програмі «1С – Бухгалтерія», і в своїй системі вміщує модуль з обліку власного капіталу.

10. Для узагальнення даних щодо стану та руху власного капіталу підприємства План рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій включає окремий 4-й клас – «Власний капітал і забезпечення зобов'язань», який відображає рух складових власного капіталу. За даними цих рахунків формується Звіт про власний капітал, Звіт про фінансовий стан та Звіт про фінансові результати, тобто ті форми звітності, які відображають інформацію про стан і зміни власного капіталу.

Як внаслідок, керівництву досліджуваного товариства для забезпечення фінансової стійкості та незалежності слід здійснити наступний алгоритм дій щодо покращення організації обліку та аналізу власного капіталу:

- для задоволення потреб управління власним капіталом, на нашу думку, у СГ ТОВ «*****» доцільно створити окремий модуль, який може працювати як надбудова Excel в середовищі операційної системи Windows, повністю використовуючи всі її функції. Запропонована нами модель аналізу капіталу дозволить: ефективно організувати процес аналізу доступності та ефективності використання власного капіталу, а також оптимізувати його структуру; обґрунтувати резерви для покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання та, таким чином, забезпечення економічного зростання; дослідити практичні заходи застосування виявлених резервів та сформулювати альтернативні варіанти вибору та прийняти відповідні управлінські рішення;

- в частині сформованої облікової політики підприємства, що відображена в Наказі про облікову політику, розробити і затвердити додаток

до Наказу, який би відображав більш ширшу і конкретнішу інформацію щодо організації обліку власного капіталу, а саме: склад нормативних та бухгалтерських вимог (стандартів), яким підпорядковується товариство з обмеженою відповідальністю при здійсненні обліку власного капіталу; робочий План рахунків з відображенням субрахунків та аналітичних рахунків; правила збільшення власного капіталу; умови створення, збільшення та використання резервного капіталу; правила здійснення переоцінки необоротних активів та відображення їх результатів у складі капіталу у дооцінках (уцінках); порядок створення забезпечення зобов'язань; порядок використання прибутку;

- розробити і затвердити запропоновану схему документообігу первинних і зведених документів, яка відображає операції, пов'язані з формуванням та використанням власного капіталу;

- поступово здійснювати гармонізацію методів обліку власного капіталу з Міжнародними стандартами фінансової звітності, що в майбутньому призведе до підвищення прозорості фінансової інформації для інвесторів та інших зацікавлених сторін; покращення управління ризиками за допомогою стандартизованих методів бухгалтерського обліку; сприяння залученню міжнародного фінансування та інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Журнал МНУ ім. В.О.Сухомлинського*. 2015. Вип. 4 [Електронний ресурс]. URL:<http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf>.
2. Бурикiна В. Гармонiзацiя обліку власного капіталу з Міжнародними стандартами фінансової звітності. URL: <https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/02aa0f17-e0af-4b3f-9f97-b44372669a16/content>
3. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб. / [М. І. Скрипник, С. В. Бреус, О. М. Бунда, О. О. Григоревська, О. В. Зінченко, М. М. Матюха, Н. Й. Радіонова, Є. Б. Хаустова, В. С. Амбарчян, К. В. Безверхий]; за заг.ред. М. І. Скрипник. - Київ: Центр учбової літератури, 2017. - 341 с.
4. Гайдучок В.М., Затхей Б.І., Лінник М.К. Теорія і технологія наукових досліджень. Навч. посіб. – Львів: Афіша. 2006. 232 с.
5. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В. Управління власним капіталом підприємства. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/148a2b86-b167-41ad-8a99-10cae411eb4a/content>
6. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Київ : НУХТ, 2012.
7. Зінченко О.В., Армаш Г.О. Економічна сутність та класифікація власного капіталу: обліковий аспект./ *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Випуск 5, 2017. С. 200 – 205
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
9. Іщенко Н. Управління капіталом підприємства: теоретичні та практичні аспекти. *Економіка та суспільство*. Випуск 70. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5369/5312>

10. Єгорова О., Єгорова Ю. Головні завдання управління капіталом підприємства. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/32585/1/114.pdf>.
11. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт абсолютної ліквідності. URL: <https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv/250-koefitsient-absolyutnoji-likvidnosti>
12. Ковальчук Т.М. Бухгалтерський облік (теорія) : [навч. посіб.]. – Ч. : ЧНУ, 2012. – 536 с.
13. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
14. Лубкей Н. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 1. С. 38–45. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/management-38-45.pdf>
15. Любар О.О. Нормативно – правове регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу. *Ефективна економіка*. №4, 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7835> С.43-54.
16. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
17. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності. Наказ № 476 Міністерства фінансів України від 11.04.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13>
18. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ №433 Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv>
19. Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009р. №390 URL: https://ips.ligazakon.net/document/fin48748?ed=2009_06_04

20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013
21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 «Податки на прибуток». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012
22. Міжнародний стандарти фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004
23. Михалків А.А., Косташ Т.В. Облік власного капіталу за МСФЗ. Scientific collection «Interconf» |№1 URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/964/990>
24. Мочан А.О., Бандура З.Л. Власний капітал як об'єкт обліку та аналізу. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського // *Глобальні та національні проблеми економіки*, випуск 8.2015. С. 1144 – 1148
25. Мулик Т.О. Аналітичне забезпечення управління капіталом підприємства. *Економічний простір*. №183, 2023. С.95 – 103. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1219/1175>
26. Мулик Т.О. Відображення інформації про власний капітал у звітності господарюючих суб'єктів. *Агросвіт*, №19-20. 2020. С.51-60. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/19-20_2020/9.pdf
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України №638 від 27.06.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність». Наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Наказ Міністерства фінансів України №39 від 25.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами». Наказ Міністерства фінансів України №412 від 19.05.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05#Text>

31. Онищенко В. Статутний капітал підприємства: поняття, бухгалтерський облік та оподаткування. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7256-statutniy-kaptal-pdprimstva#ancex0>

32. Онищенко В. Звіт про власний капітал: інструкція, зразок заповнення. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7209-zvt-pro-vlasniy-kaptal>

33. Пігуль Н. Г., Дехтяр Н. А., Пігуль Є. І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Інфраструктура ринку. 2020. № 48. С. 251-256. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/48-2020>

34. Піхняк Т.А.(2019). Гармонізація обліку власного капіталу в контексті переходу до міжнародних стандартів. *Вісник Хмельницького національного університету*, (6), 2019. С. 136-141. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/VKNU-ES-2019-N6.pdf>

35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>

36. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

37. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

38. Погріщук Г.М., Волощук Р.Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. №7, 2020. С. 16-23

39. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб. Закон України від 9 січня 2025 року № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-IX#Text>

40. Про акціонерні товариства. Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17/ed20160501#Text>
41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996- XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
42. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статутного капіталу. Закон України від 22.12.2010 р. № 2850-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-VI#Text>
43. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
44. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
45. Рудика В.І., Сукрушева Г.О., Гонтар Т.Ю. Теоретична сутність категорії «власний капітал» підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 17, 2017. С. 436-439. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/16741.pdf>
46. Спільник І., Загородна О. Аналітичне забезпечення управління власним капіталом. *Економічний аналіз*. 2011. Випуск 9, частина 2. С. 371-379. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6376/6565657654>
47. Чемчикаленко Р.А. Особливості формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 22, 2018. С. 855 – 859. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/161.pdf>
48. Чудовець В.В. Облік і звітність власного капіталу: практична складова. *Економіка і суспільство*. Випуск 70, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/archive>
49. Форми фінансової, статистичної, податкової звітності СГ ТОВ «*****» за 2022-2024 р.р.